

Nr 39.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag
om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.; given
Stockholms slott den 24 januari 1919.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Axel Schotte.

Förslag

till

Lag

om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 KAP. Om barnmorskedistrikt, barnmorskestyrelser och distriktsbarnmorskor.

1 §.

För tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp skall riket vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med en fast anställd distriktsbarnmorska. Distriktsindelningen fastställas av medicinalstyrelsen.

Utan hinder av vad i denna lag stadgas äger medicinalstyrelsen medgiva, att stad så ock intill densamma gränsande mindre landskommun må undantagas från distriktsindelningen, under villkor, att staden eller landskommunen träffar avtal med tillräckligt antal i staden praktiserande barnmorskor att, mot ersättning av staden eller landskommunen för varje förrättning, betjäna medellösa barnaföderskor.

2 §.

Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall, på landstingets eller stadens bekostnad, finnas en barnmorskestyrelse, vilken skall hava till uppgift att handlägga ärenden rörande barnmorskeväsendet inom landstingsområdet eller staden.

Barnmorskestyrelse inom landstingsområde skall bestå av förste provinsialläkaren eller dennes ställföreträdare som självskriven ordförande samt tre ledamöter, av vilka en utses av länsstyrelsen samt två av landstinget för fem år i sänder, jämte enahanda antal på samma sätt och för samma tid utsedda suppleanter.

Beträffande stad, som nyss nämnts, skall styrelsen bestå av vederbörande förste stadsläkare, stadsläkare eller dennes ställföreträdare som ordförande ävensom tre för ovan angiven tid valda ledamöter, av vilka en utses, i Stockholm av överståthållarämbetet och eljest av vederbörande länsstyrelse, samt två av stadsfullmäktige. För de valda ledamöterna utses i enahanda ordning lika antal suppleanter. På framställning av sådan stad äger Kungl. Maj:t medgiva den ändring av styrelsens sammansättning, som kan finnas påkallad.

Närmare bestämmelser i fråga om barnmorskestyrelsernas verksamhet utfärdas av Kungl. Maj:t.

3 §.

Distriktsbarnmorska tillsättes av barnmorskestyrelsen, sedan, efter inhämtande av vederbörande tjänsteläkares yttrande, den eller de till barnmorskedistriktet hörande kommuner avgivit sitt förord. Distriktsbarnmorska förordnas tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

4 §.

Distriktsbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst ettusen kronor jämte två ålderstillägg, vartdera å etthundra kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring ävensom därjämte antingen förses med tjänlig bostad, bestående av minst två rum och kök jämte uthus och planteringsland, samt nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock med minst tvåhundrafemtio kronor.

Distriktsbarnmorska skall tillika åtnjuta gottgörelse för alla för förlösningssbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kan ske, kostnadsfritt tillhandahållas telefon.

Därest hinder för tjänstens behöriga uppehållande icke möter, skall distriktsbarnmorska äga rätt att åtnjuta semester under en tid av fjorton dagar årligen.

5 §.

Utöver den fasta avlöningen äger distriktsbarnmorska att för varje förrättning och rådfrågning undfå ersättning enligt taxa, som vid hennes antagande eller senare, jämlikt med henne träffat avtal, blivit av barnmorskestyrelsen fastställd. I taxan skall distriktsbarnmorska tillförsäkras rätt att under förrättningar åtnjuta fri bostad och kost ävensom fria resor till och från förrättningsstället.

Innan taxan fastställs, böra den eller de till barnmorskedistriktet hörande kommuner lämnas tillfälle att yttra sig i ärendet.

6 §.

De till distriktsbarnmorska jämlikt 4 § första stycket utgående avlöningsförmåner bestridas, med åtnjutande av bidrag, varom i 7 § sägs, av den eller de till distriktet hörande kommuner. Av dem tillhandahållas jämväl i 4 § andra stycket omförmälda gottgörelse för förbrukningsartiklar samt för telefon.

Medel, som erfordras för bestridande av i första stycket avsedda kostnader, utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan vara föreskriven.

Höra till ett distrikt flera kommuner och kunna dessa ej enas om de belopp, med vilka de skola bidraga till i första stycket av denna paragraf avsedda kostnader, eller uppgå av dem beviljade belopp tillika med de bidrag, vilka enligt 7 § skola från staten och landstinget utgå, ej till den i 4 § stadgade minimiavlöning, skall vederbörande länsstyrelse efter barnmorskestyrelsens hörande bestämma varje kommuns andel.

7 §.

Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med tvåhundra kronor. Där distriktets kommun eller kommuner deltaga i landsting, bidrager detta med minst tvåhundra kronor för år räknat.

De till distriktsbarnmorska utgående ålderstilläggen bestridas av statsmedel.

8 §.

Vill kommun, som ingår i ett eller flera barnmorskedistrikt, dessutom på egen bekostnad hava särskild barnmorska fast anställd i sin tjänst, skall det dock åligga kommunen att fullgöra den i 6 § stadgade skyldighet att bidraga till distriktsbarnmorskas avlöande. Sådan av kommun anställd särskild barnmorska, som i denna paragraf avses, skall åtnjuta den lön samt den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka jämlikt 4 och 5 §§ tillkomma distriktsbarnmorska.

2 KAP. Om reservbarnmorskor.

9 §.

Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall, för fullgörande av distrikts-

barnmorskornas åligganden under det de åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger, finnas erforderligt antal fast anställda reservbarnmorskor.

10 §.

Reservbarnmorska tillsättes för viss tid av barnmorskestyrelsen, som jämväl bestämmer den ort, där hon skall vara bosatt.

11 §.

Reservbarnmorska skall av vederbörande landsting eller stad åtnjuta lön med minst tvåhundra kronor om året.

Vid uppehållande av distriktsbarnmorskas tjänst äger reservbarnmorska tillika av landstinget eller staden uppbära dagavlöning med minst tre kronor jämte ersättning för resa till och från tjänstgöringsorten, varjämte hon därstädes skall av vederbörande distriktsbarnmorska eller, vid vakans, av den eller de till distriktet hörande kommuner förses med möblerat rum med värme och lyse. På nämnda kommuns eller kommuners bekostnad skall hon därjämte åtnjuta gottgörelse för alla för förlösningssbiträde erforderliga förbrukningsartiklar.

Utöver vad nu är sagt äger reservbarnmorska för varje förrättning och rådfrågning åtnjuta den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka i den för tjänstgöringsdistriktet gällande taxa tillförsäkrats distriktsbarnmorska.

Denna lag, varigenom lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska upphäves, träder i kraft den 1 januari 1920.

Härvid skola gälla följande

Övergångsbestämmelser.

1:o) De i 2 § avsedda barnmorskestyrelser skola vara utsedda före utgången av september månad 1919.

2:o) Där inom område, som enligt av medicinalstyrelsen enligt 1 § här ovan fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, vid tiden för lagens ikraftträdande finnes mera än en fast anställd barnmorska, må med distriktsbarnmorskas anställande anstå, till dess samtliga de vid sistnämnda tid inom området anställda barnmorskorna avgått eller

den sist kvarstående av dem övertagit distriktsbarnmorsketjänsten med samtycke av den eller de kommuner, där hon är anställd.

3:o) Under mellantiden skall, då någon av barnmorskorna avgår, antingen hennes tjänst uppehållas av vikarie eller ock, där samtycke därtill lämnas av den eller de övriga barnmorskorna inom området i fråga ävensom av vederbörande kommun eller kommuner, de med tjänsten förenade åligganden fullgöras av den eller de övriga barnmorskorna.

4:o) Intill dess distriktsbarnmorsketjänsten tillsättes, skola den eller de inom området anställda barnmorskorna åtnjuta minst dem enligt hittills gällande lag tillkommande avlöning, varjämte av de bidrag, som jämlikt 7 § här ovan skola till varje distriktsbarnmorskas avlönande lämnas av staten och vederbörande landsting, ett belopp av tillhopa fyrahundra kronor skall tillfalla den eller de anställda barnmorskorna. Finnas inom området ifråga två eller flera barnmorskor, verkställes fördelningen mellan dem av berörda bidrag utav barnmorskestyrelsen i förhållande till den en var av dem åliggande arbetsbörda.

---

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24
januari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

År 1914 gjorde svenska allmänna barnmorskeförbundet genom sin styrelse hos Kungl. Maj:t framställning om förbättring av de kommunalt anställda barnmorskornas löner m. m. Genom remiss den 20 oktober samma år anbefalldes medicinalstyrelsen att avgiva utlåtande över nämnda framställning, och överlämnades sedermera till styrelsen för att jämväl tagas i övervägande vid avgivande av det infordrade utlåtandet en av barnmorskeförbundet i mars 1917 gjord framställning om en av de ändrade ekonomiska förhållandena föranledd ytterligare förhöjning i barnmorskornas minimilöner. Inledning.

I skrivelse den 4 maj 1917 anhöll därefter riksdagen, under tillkännagivande att riksdagen, i anledning av väckt motion, för sin del antagit lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, att

Kungl. Maj:t måtte för 1918 års riksdag framlägga det förslag till lönereglering för barnmorskor, vartill den i frågan igångsatta och pågående utredningen kunde föranleda. I anledning härav anbefallde Kungl. Maj:t den 19 maj 1917 medicinalstyrelsen att före den 1 augusti samma år inkomma med det genom remissen den 20 oktober 1914 infordrade utlåtandet ävensom med förslag till bestämmelser i föreliggande ämne. Vidare medgav Kungl. Maj:t den 8 juni 1917, att ledamoten av riksdagens andra kammare, nuvarande statsrådet friherre Palmstierna, överläraren vid barmorskeundervisningsanstalten i Stockholm professorn E. Alin, ledamoten av riksdagens första kammare N. Åkesson samt barnmorskan Hanna Lager, vilka tillkallats att såsom sakkunniga biträda vid medicinalstyrelsen den 30 oktober 1914 anbefalld utredning om bättre vård för barnsängskvinnor m. m., jämväl finge biträda styrelsen vid behandlingen av ifrågavarande ärende.

Som den av medicinalstyrelsen igångsatta utredningen icke hann slutföras förr än under hösten år 1917, kunde styrelsen icke avgiva sitt utlåtande inom anbefalld tid. Först den 23 november 1917 inkom utlåtandet, dagtecknat den 6 oktober samma år, och överlämnade styrelsen därvid dels infordrade yttranden över barnmorskeförbundets förstnämnda framställning av professorn Alin, överläraren vid barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg professorn K. A. Walter samt förutvarande barnmorskeläraren i Lund professorn G. E. Essen-Möller ävensom av samtliga länsstyrelser, dels ock från samtliga förste provinsialläkare i riket infordrade förslag i fråga om indelningen av riket i särskilda barnmorskedistrikt.

Då det befanns nödigt att lämna landstingen tillfälle att yttra sig över medicinalstyrelsens löneregleringsförslag, kunde föreliggande fråga med hänsyn till den långt framskridna tiden icke framläggas för 1918 års riksdag.

Sedan numera samtliga landsting vid sammanträden under år 1918 yttrat sig i frågan, kan densamma upptagas till slutlig prövning.

Gällande bestämmelser
angående
barnmors-
skornas
anställning
och löner.

I sitt utlåtande lämnar medicinalstyrelsen till en början en redogörelse för barnmorskeväsendets utveckling i vårt land, och torde i detta hänseende vara tillräckligt att hänvisa till styrelsens utredning, vilken finnes i tryck tillgänglig. Här må allenast erinras om nu gällande grunder för barnmorskornas anställning och avlöning. Bestämmelserna härom återfinnas i lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska.

Enligt nyssnämnda lag skall varje lands- och stadskommun hava anställd barnmorska med fast avlöning. Inom kommun, som är av större

vidd eller har större folkmängd, skola två eller flera fast avlönade barnmorskor finnas anställda.

Smärre kommuner, som angränsa varandra, äga, efter prövning av vederbörande länsstyrelse och sedan förste provinsialläkaren hörts i ärendet, förena sig om anställande av gemensam barnmorska; dock att sådan föregående prövning ej erfordras, därest kommunerna hava mindre ytvidd och deras sammanlagda folkmängd ej överstiger 3,000 invånare. Mindre kommun må jämväl, efter länsstyrelsens i förenämnda ordning lämnade medgivande, träffa avtal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig av den större kommunens barnmorska. Kan överenskommelse mellan vederbörande kommuner i nu berörda hänseenden icke vinnas, äger länsstyrelsen träffa avgörande, sedan kommunerna och förste provinsialläkaren blivit i ärendet hörda.

Därest vederbörande länsstyrelse, efter förste provinsialläkarens hörande, lämnar tillstånd, må stad, så ock intill densamma gränsande mindre lantkommun, i stället för att anställa barnmorska med fast avlöning, träffa avtal med tillräckligt antal av i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning av kommunen för varje förrättning betjäna dess fattiga.

I fråga om sättet för barnmorskornas utseende äger varje kommun besluta. Äro två eller flera kommuner förenade till ett barnmorskedistrikt och enas dessa icke i valet av barnmorska, äger länsstyrelsen, efter förste provinsialläkarens hörande, utse den av de valda, som därtill finnes lämpligast.

Beträffande barnmorskornas avlöningsförmåner stadgades i 3 § av ifrågavarande lag, sådan denna paragraf ursprungligen lydde, bland annat, att barnmorska, som vore i kommuns tjänst fast anställd, skulle i årlig lön åtnjuta minst 300 kronor samt därjämte fördes med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst 100 kronor. Därest särskilda omständigheter sådant påkallade, ägde dock länsstyrelse, på ansökan av kommun och efter förste provinsialläkarens hörande, medgiva, att avlöningen finge utgå med skäligen lägre belopp.

I anledning av en i ämnet väckt motion beslöt emellertid 1917 års riksdag för sin del sådan ändring i nämnda paragraf, att den kontanta lönen till de kommunalt anställda barnmorskorna från och med år 1918 skulle utgå med minst 400 kronor, där ej vederbörande länsstyrelse i särskilda fall lämnade sådant medgivande, varom nyss är sagt. I enlighet med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 9 november 1917 lag i ämnet.

Vidare beslöt riksdagen år 1917 i anledning av särskilda inom riksdagen väckta motioner att på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag å 100,000 kronor till beredande för år 1917 enligt vissa grunder av krigstidshjälp till kommunalt anställda barnmorskor med högst 100 kronor till varje, under förutsättning, att av vederbörande kommun lämnades bidrag till belopp av minst hälften av statsbidraget, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 disponera nämnda anslag. Jämväl för beredande av krigstidstillägg under år 1918 åt de kommunalt anställda barnmorskorna har riksdagen anvisat anslag. Villkoren för erhållande av bidrag från detta anslag finnas fastställda i kungörelse den 25 oktober 1918 (Sv. förf.-saml. nr 816). Enligt denna kungörelse utgår krigstidshjälp av statsmedel till i kommuns tjänst anställd barnmorska, som den 1 januari 1918 innehade sådan anställning med fast avlöning, dock att från åtnjutande av krigstidshjälp äro undantagna dels barnmorska, som under år 1917 haft inkomst, krigstidshjälp av statsmedel ej inberäknad, av 1,000 kronor eller därutöver, dels ock barnmorska, som före den dag, då nämnda kungörelse trätt i kraft, eller den 30 oktober 1918, lämnat kommunal anställning utan att omedelbart tillträda annan sådan befattning. Krigstidshjälpen utgår med det belopp, varmed inkomsten under år 1917, beräknad på nyss angivet sätt, understigit 1,000 kronor, dock med högst 200 kronor.

I innevarande års statsverksproposition har Kungl. Maj:t hemställt om ett anslag för beredande av krigstidshjälp åt barnmorskorna under år 1919 enligt liknande grunder.

Utöver nu angivna löneförmåner äger barnmorska för varje förrättning undfå ersättning enligt taxa, som vid hennes antagande eller senare efter med henne träffat avtal blivit av kommun fastställd.

Bland barnmorskornas löneförmåner ingår även rätten till pension, och bidrager staten till denna pensionering enligt vissa grunder. Reglerna härom innefattas i förnyade reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt den 30 december 1910. Nämnda anstalt är avsedd att bereda ålderdomsunderstöd åt här i riket legitimerade barnmorskor, vilka utöva yrkesmässig verksamhet. Pensionsförhållandena för vissa äldre barnmorskor regleras genom kungörelsen den 18 september 1908 angående rätt till pension för äldre barnmorskor.

Behovet av
en förbättring
av barnmorskornas
avlöningsförhållanden.

I sitt utlåtande har medicinalstyrelsen lämnat en redogörelse angående barnmorskornas inkomster m. m. (sid. 18—22). Av denna redogörelse må här återgivas följande:

Lagen av år 1908 trädde i kraft först den 1 januari 1912. En bild av den inverkan, lagen hade under sitt första år, erhålles av den sammanställning av

barnmorskornas löneförhållanden under nämnda år, som förekom i riksförsäkringsanstaltens redogörelse för 1912. Till jämförelse meddelas här nedan även motsvarande siffror för åren 1906 och 1916, hämtade från samma publikation för respektive år. Samtliga nu angivna siffror grunda sig på kommunernas årliga uppgifter till riksförsäkringsanstalten. Vid sidan av dessa uppgifter hava satts de, som inkommit från 2,011 barnmorskor i svar å utsända frågeformulär och vilka avse år 1914. Av dessa 2,011 barnmorskor äro 1,878 anställda på landsbygden och 133 i stad.

Kommunalt anställda barnmorskors löneförhållanden

(barnmorskor i Stockholm och på barnbördshus ej medräknade).

	1906	1912	1914	1916
under 200 kronor	263	64	38	24
200—299 »	621	137	98	69
300—399 »	798	819	447	481
400—499 »	251	783	906	859
500—599 »	72	214	357	403
600—699 »	15	73	124	197
700—799 »	—	7	27	37
800—899 »	—	7	11	20
900 och däröver	—	1	3	13
endast enl. taxa	—	2	—	—
Summa	2,020	2,107	2,011	2,103

En jämförelse mellan talen för åren 1912 och 1914, beräknade i procent av hela antalet barnmorskor, ger följande tabell:

	1912	1914
under 300 kronor	9.5 %	6.8 %
300—399 »	38.9 %	22.2 %
400—499 »	37.2 %	45.0 %
500—599 »	10.1 %	17.8 %
600 och däröver	4.3 %	8.2 %

Av denna jämförelse synes framgå, att någon höjning av lönebeloppen ägt rum, ehuru det är omöjligt att säga i vilken grad. Av svaren från barnmorskorna framgick för övrigt, att år 1914 voro i allmänhet löneförmåner för städernas barnmorskor bättre än de för landsbygdens.

I samtliga uppgifter rörande den kontanta årsinkomsten under år 1914 är även inräknat det belopp, som utgått såsom ersättning för naturaförmåner. Som förut nämnts står det kommunerna fritt att giva sina barnmorskor bostad och bränsle in natura i stället för kontant ersättning. Enligt de från barnmorskorna inkomna svaren, åtnjöto 744 barnmorskor naturaförmåner. Av dessa erhöilo 480 såväl bostad som ved, 215 endast fri bostad och 49 endast fri ved.

I några kommuner hade barnmorskorna tillerkänts löneförmåner in natura utöver de lagstadgade. Så åtnjöto år 1914 32 barnmorskor, av dessa 14 i stad och 18 på landsbygden, fri telefon, varjämte 3 barnmorskor tillerkänts fria resor.

Åtskilliga kommuner giva sina barnmorskor fria antiseptiska medel och

bomull eller ock kontant bidrag till dessa förbrukningsartiklar. Vid ledigförklarande under år 1916 av 111 barnmorsketjänster utlovades i 5 fall fria antiseptiska medel och i 15 fall kontant ersättning för dylika medel med 15—50 kronor.

Till barnmorskornas inkomster hör också den avgift, de äga att uppbära av de födande vid varje förlossning och som av kommunen bestämmes på sätt förut är nämnt. Det vanligaste torde vara, att avgiften beräknas efter glidande skala. Till hur stort årligt belopp dessa avgifter kunna uppgå, är icke möjligt att bestämt uppgiva, då barnmorskorna icke lämnat några meddelanden i det avseendet. Säkerligen äro dessa inkomster mycket växlande såväl för varje barnmorska som för varje år. Antagligt är dock, att de i regel hållit sig omkring 100—150 kronor.

Någon föreställning om de olika barnmorsketaxornas storlek torde kunna erhållas genom en sammanställning av de uppgifter i ämnet, som lämnats i under år 1913 i tidskriften »Jordemodern» intagna annonser om lediga barnmorskeplatser, 65 till antalet. I dessa 65 fall var förlossningsavgiften bestämd på följande sätt:

i 20 fall till	1—2 kronor
i 13 » »	3 »
i 4 » »	4—5 »
i 25 » »	1—5 »
i 2 » »	10 »
i 1 » »	2.50—25 »

En liknande sammanställning rörande 40 med taxeuppgifter försedda dylika annonser av 83 under år 1916 förekommande ger denna tabell:

i 10 fall till	2 kronor
i 11 » »	3 »
i 1 » »	4 »
i 4 » »	5 »
i 11 » »	1—5 »
i 3 » »	1—10 »

På flera ställen i riket är ännu minsta förlossningsavgift 1 krona eller 1 krona 50 öre, men i allmänhet torde förlossningsavgiften hålla sig vid omkring 3 kronor.

Hur låga dessa ersättningar än kunna tyckas vara, lär det dock icke så sällan hända, att det är förenat med svårigheter att utfå dem. Enligt barnmorskornas svar å frågeformulären hava 120 barnmorskor av 1,831 (eller 6.6 %) förklarat, att dylika svårigheter föreligga. Vidare framgår det av svaren, att barnmorskorna i städerna haft större svårigheter än de på landsbygden att utfå vederbörlig ersättning enligt taxa.

Anmärkningsvärt är även, att 192 av 2,031 barnmorskor (9 %) förklarat, att ingen taxa förekommit inom deras distrikt.

En del smärre sjukvårdsförrättningar, som barnmorskorna utföra, torde icke giva nämnvärd inkomst och kunna sålunda här förbigås.

I detta sammanhang erinrar medicinalstyrelsen även, att den inkomst, som av barnmorskorna sedan ett århundrade åtnjutits, nämligen inkomsten såsom vaccinatriser, genom riksdagens beslut i vaccinationsfrågan bortfallit, i det rätten att vaccinera förbehållits åt landets läkare, utan att de förutvarande vaccinatörerna och vaccinatriserna erhållit någon som helst gottgörelse. För landets barnmorskor,

vilka redan under sin utbildning erhållit undervisning i vaccinationsförfarandet och vilka haft ett avsevärt ekonomiskt stöd i inkomsten av vaccinationens verkställande, var detta ett hårt slag.

Till jämförelse med de sålunda lämnade uppgifterna kan hänvisas till den utredning angående barnmorskornas inkomster, som lämnades i samband med Kungl. Maj:ts framställning till 1918 års riksdag i fråga om krigstidshjälp för samma år.

Med de små löneförmåner, som sålunda visats tillkomma den kommunalt anställda barnmorskan, skall hon bestrida samtliga de med hennes liv och verksamhet förenade utgifterna. Det ligger då i öppen dag, att hennes tillvaro måste i många fall vara förenad med verkliga umbäranden. Har vidare hennes ekonomi redan från början försvagats, bliva icke utsikterna synnerligen lovande, att yrkesutövningen skall skänka någon gottgörelse för gjorda utlägg än mindre något överskott. Till belysande härav anför medicinalstyrelsen i sitt utlåtande huvudsakligen följande.

De flesta barnmorskor få redan under sin utbildningstid vidkännas avsevärda kostnader. Frånsett utrustning i fråga om kläder, resa m. m. i och för lärokursen, uppgick i oktober 1917 i Stockholm det av varje elev för mat inbetalade beloppet till 550 kronor per år. Bostad, värme och lyse samt undervisningen erhållas kostnadsfritt. I Göteborg, där något internat icke är anordnat, utan eleverna själva få skaffa sig mat och bostad m. m., var de kunna, är kostnaden för uppehållet vid kursen, enligt instruktionsbarnmorskans uppgift, säkerligen vida större.

Då barnmorskan lämnar anstalten efter sin examen, skall hon vara försedd med en av överläraren godkänd uppsättning av nödvändiga instrument och redskap. Kostnaden för sådan uppsättning plägar belöpa sig till 150—200 kronor. Under år 1917 beräknades genomgåendet av den ettåriga lärokursen draga en kostnad på 1,000—1,200 kronor. Då flertalet barnmorskor kommer från hem, från vilka nämnvärd penninghjälp icke kan erhållas, måste dessa medel i de allra flesta fall anskaffas genom lån. Vid börjandet av sin yrkesutövning tynges alltså barnmorskan av en i förhållande till hennes ställning mycket stor skuldbörda och tvingas att bland sina årliga utgifter under en längre följd av år beräkna icke så små belopp till ränta och amortering å sagda skuld.

Med kostnaden för utbildningen äro icke alla utgifter för yrket bragta ur världen. Även själva utövningen av yrket drager åtskilliga kostnader med sig, och jämväl för dessa bör barnmorskan genom löneförmånerna erhålla ersättning.

Det myckna gåendet och färdandet på vägarna, vilket är förenat med yrkesutövningen, för med sig, att kläder och skodon slitas hårt. På rent linne, förkläden, handdukar och dylikt får barnmorskan ej spara, om hon vill genom renlighet tillgodose sina patienters bästa och efterkomma desinfektionslärans föreskrifter. Hon är förbjuden att syssla med tvätt, skurning och grovsysslor, men å andra sidan har hon ej heller råd att för sådant arbete leja hjälp, ännu mindre hålla sig med en tjänarinna. En sådan skulle dock för den självförsörjande barnmorskan vara synnerligen behövlig. Hon får ju särskilt under vintern allt emellanåt vara borta från hemmet under flera dygn och finner då vid sin hemkomst bostaden utkyld och livsfarlig att bebo. Den hos barnmorskan möjligen

befintliga telefonen är ej heller, då tjänarinna saknas, till mycken nytta för dem, som under tiden för barnmorskans bortovaro kunna behöva anlita barnmorskans råd och hjälp och åtminstone vilja hava anvisning om, var hon är att träffa. Kostnaden för tjänarinnehjälps måste sålunda betraktas som skäligen för ensam självförsörjande barnmorska.

Jämväl kostnaden för vid förlossningstillfällena åtgångna förbrukningsartiklar får barnmorskan ofta själv vidkännas. Under en normal förlossning, som skötes efter konstens fordringar och i enlighet med gällande föreskrifter, åtgår minst $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ kilogram renad bomull. Tillkommer vård under barnsängstiden, erfordras dubbla mängden bomull. Förutom bomull åtgår även en del antiseptiska medel. Anmärkas må dock, att i enstaka fall anskaffas på tillsägelse från barnmorskan ifrågavarande förbrukningsartiklar i förväg av barnsängskvinnan. Att kommunen i några fall ersätter eller bidrager till denna kostnad, därom är förut talat. I de flesta fallen drabbar kostnaden emellertid den fattiga barnmorskan. Visserligen anses det tillåtligt, att barnmorskan begär särskild ersättning för dylika omkostnader, men enligt uppgift av erfarna barnmorskor betraktas av patienten en sådan begäran ofta som ett försök till obehörig uppskörtning från barnmorskans sida, förutom det att utgifter för desinfektionsmedel anses onödiga. Under sådana förhållanden är det ej att undra på, om sparsamheten med desinfektionsmedel kan sträcka sig för långt till fara för barnaföderskan.

Även slitning av instrument och redskap samt materialförbrukning (silke, borstar, slangar, catgut, salpetersyra, lapolisösning m. m.) måste tagas med i räkningen, när man framlägger barnmorskans yrkesutgifter. Jämväl om uppsättningen av instrument m. m. från början varit oklanderlig, kan dock icke den omsorgsfullaste skötsel utestänga slitning och nötning. Efter några års användning blir utrustningen bristfällig och defekt. Vid de årligen hållna två fortbildningskurser i Stockholm för barnmorskor, därvid dessa skola medföra sin utrustning av instrument m. m. till granskning, har det även visat sig, att rätt många utrustningar ingalunda äro sådana, som de borde vara, för att barnmorskan skall på ett konstmässigt och betryggande sätt kunna vårda och hjälpa de födande och deras späda barn. En dylik mindervärdig utrustning bör naturligen förbättras och förnyas. Kostnaden härför torde emellertid för närvarande överstiga de flesta äldre barnmorskors ekonomiska tillgångar, vilket är högeligen att beklaga, ty skötsel med dåliga instrument utgör en stor fara för den behandlade.

Bland barnmorskornas yrkesutgifter böra även upptagas kostnaderna för facktidskrift och för deltagande i repetitionskurser. Dessa utgifter äro visserligen icke obligatoriska, men synnerligen behövligen. För flertalet barnmorskor torde åtminstone den senare kostnaden vara oöverstiglig.

De kommunalt anställda barnmorskorna hava ännu en utgift på grund av sin verksamhet, nämligen avgiften till sin pensionering. Denna avgift torde enligt uppgift från riksförsäkringsanstalten hålla sig omkring 10—15 kronor och sällan överstiga 20 kronor. Verkligen sjuk- och olycksfallsförsäkring är under nuvarande avlösningsförhållanden för barnmorska ej att tänka på. En liten ansats till sjukförsäkring finnes dock uti de olika landskapsföreningarnas små sjukkassor. Avgiften till sådan kassa torde icke uppgå till något avsevärt belopp.

Barnmorskornas övriga utgifter avse de allmänna levnadskostnaderna. Dessa kostnader borde väl för barnmorskorna vara desamma som för andra självförsörjande kvinnor av samma sociala ställning. Med hänsyn till barnmorskornas små inkomster bliva dock sagda utgifter strängt begränsade till det minsta möj-

liga. För de barnmorskor, som åtnjuta bostad och andra naturaförmåner, torde förhållandena ställa sig gynnsammast, men det oaktat torde nog fördelningen av inkomstsumman å de olika utgiftsposterna även för dem vara ett synnerligen svårlost problem.

Den av 1917 års riksdag beslutade höjningen av barnmorskornas löner avsåg såsom bekant icke att utgöra en definitiv lönereglering. I sitt i ämnet avgivna utlåtande nr 31 anförde lagutskottet, bland annat, att betänkligheter mötte mot att allenast i anledning av väckt motion inlåta sig på förslag till en dylik lönereglering. Vidare framhöll utskottet, att frågan om höjning av barnmorskornas minimilön redan år 1914 väckts hos Kungl. Maj:t och att den i anledning därav igångsatta utredningen kunde antagas vara inom en ej alltför lång tid färdig. Utskottet fann däremot alla skäl tala för att under väntetiden bereda barnmorskorna någon krigstidshjälp, motsvarande vad ungefär beretts många andra befattningshavare. Den sålunda uttalade meningen biträdades jämväl av riksdagen.

*Departements-
chefen.*

Av medicinalstyrelsens föreliggande utredning torde framgå, att en effektiv förbättring av barnmorskornas avlöningsförhållanden med det snaraste bör komma till stånd. I detta hänseende äro jämväl samtliga landsting och de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, ense. Visserligen hava åtskilliga kommuner själva beaktat barnmorskornas ekonomiska nödläge och berett dem förmåner, som väsentligt överstiga de fastställda minimilönerna, men i ett betydande antal fall har så icke skett.

Enligt en av medicinalstyrelsen åberopad utredning (s. 25), avseende år 1915, uppgick en barnmorskas allra nödvändigaste utgifter för det dåvarande till i genomsnitt 612 kronor för år. Denna summa är naturligen för närvarande väsentligt för låg. Även om hänsyn toges till den beviljade krigstidshjälpen, torde barnmorskornas kontanta inkomster i flertalet fall vara otillräckliga. I första hand måste yrkesutgifterna bliva lidande härpå, vilket i sin ordning inverkar på arbetets kvalitet. Det ekonomiska nödläge, som i stort sett är rådande, kan ej heller i längden fortgå utan att medföra en allvarlig fara för barnmorskekårens sociala ställning och yrkesduglighet. Behovet av åtgärder till avhjälpande av nu berörda missförhållanden torde jämväl vara så allmänt erkänt, att ytterligare motivering härutinnan icke synes erforderlig.

Jag övergår härefter till en redogörelse för de i ärendet avgivna förslagen.

I sin förenämnda framställning av år 1914 hemställde barnmorskeförbundet om en höjning av de kommunalt anställda barnmorskornas dåvarande minimilön, 300 kronor, till 500 kronor om året jämte fritt husrum och fri vedbrand samt två ålderstillägg, ett efter fem år å 50

Barnmorskeförbundets framställningar och i anledning därav avgivna yttranden.

kronor och ett efter 10 år å 100 kronor, och ifrågasatte förbundet vidare, att staten skulle bidra till avlöningen med skäligt belopp.

I förbundets framställning av år 1917 hemställdes, att minimilönen måtte höjas till 800 kronor samt att de två ålderstilläggen skulle utgå vardera med 100 kronor. Såsom skäl för de begärda höjningarna framhöll förbundet, att under de år, vilka förflutit, sedan 1914 års petition framlades, hade de ekonomiska förhållandena ändrats i hög grad. Den minimilön åt kommunalt anställda barnmorskor å 500 kronor, som man begärt år 1914, skulle nu innebära en otillräcklig förbättring av lönen, då man betänkte den starka reduktion, som penningens värde sedan dess undergått.

Över 1914 års petition hördes, såsom redan i inledningen nämdes, ett flertal myndigheter och sakkunniga. I det stora hela erhöll framställningen ett mycket gynnsamt mottagande i alla delar av landet. Beträffande den närmare innebörden av de avgivna yttrandena kan hänvisas till medicinalstyrelsens utlåtande.

**Huvud-
dragen av
medicinal-
styrelsens
förslag.**

Med tagen hänsyn till barnmorskornas utgifter och levnadsbehov föreslår medicinalstyrelsen i sitt föreliggande utlåtande, att de kommunalt anställda barnmorskorna tillförsäkras en grundavlönning å minst 800 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 100 kronor efter fem respektive tio års väl vitsordad tjänstgöring, allt dock under förutsättning att de hava sin verksamhet inom distrikt, som med hänsyn till de lokala förhållandena kunna sägas giva barnmorskan tillräcklig sysselsättning. Enligt förslaget bör barnmorska därjämte såsom hittills förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför ävensom tillhandahållas alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kunde ske, även telefon. Slutligen skulle barnmorska äga rätt till semester.

Vid en jämförelse mellan den föreslagna och den nuvarande minimilönen är att märka, att den nu gällande barnmorskedistriktsindelningen enligt styrelsens förslag bör undergå en väsentlig omreglering, varigenom en utvidgning av distriktsområdena i åtskilliga fall skulle komma att äga rum. Då emellertid nya distrikt å andra håll erfordras, har styrelsen utgått från det antagandet, att nuvarande 2,103 distrikt endast skulle reduceras till 2,000 distrikt.

Förslaget avser vidare en fördelning av kostnaderna för distriktsbarnmorskornas avlöande mellan staten, landstingen och distrikten. Av nämnda kostnad skulle å staten falla 200 kronor av lönen samt hälften av vardera ålderstillägget. Landstingets bidrag skulle bli lika stort samt därjämte pensionsavgift å minst 10 kronor (förslagsvis 25 kronor).

Återstoden av avlöningsförmånerna skulle erläggas av barnmorske-distriktet.

De inom distrikten anställda barnmorskornas rätt till semester nödvändiggör enligt medicinalstyrelsens mening anställandet inom varje län eller landstingsområde av ett visst antal reservbarnmorskor, för vilka kostnaderna skulle bestridas av landstingen.

Samtliga kommunalt anställda barnmorskor skulle enligt förslaget lyda under för varje län för sig tillsatta barnmorskestyrelser.

Förslaget om en uppdelning av kostnaderna för barnmorskeväsendets ordnande mellan staten, landstingen och distrikten innebär en principiell nyhet, då barnmorskornas avlöning hittills — fränsett av senare årens riksdagar beviljad krigstidshjälp — varit en uteslutande kommunal angelägenhet. Förslaget i denna del är föranlett av nödvändigheten av en betydande höjning av barnmorskornas kontanta löner. Ett stort antal kommuner är nämligen så tyngt av skulder och utgifter, att det icke torde kunna ifrågasättas att belasta kommunerna ensamma med utgifterna för en lönereglering för barnmorskorna. Nu berörda synpunkt har även varit avgörande för statsmakternas beslut om krigstidshjälp för barnmorskorna, därvid särskilt är att märka, att för tillgodonjutande av den utav riksdagen för år 1918 beviljade krigstidshjälp icke förutsattes bidragsskyldighet från kommunernas sida. En effektiv löneförbättring lär enligt min mening icke kunna genomföras utan att såväl staten som landstingen åtaga sig en del av bördan. Den höjning av avlöningsförmånerna, som jag tänkt mig utöver vad medicinalstyrelsen föreslagit, nödvändiggör emellertid, att även från kommunernas sida ytterligare bidrag måste påfordras.

*Departements-
chefen.*

I detta sammanhang kan nämnas, att medicinalstyrelsen även haft under övervägande förslag om förbättrande av barnmorskornas inkomster på andra sätt än genom löneförhöjning. Sålunda har föreslagits att giva dem mer eller mindre indräktiga bisysslor, såsom till exempel sjukvårdsuppdrag, handarbete, skötsel av telefonväxel och dylikt. Barnmorskornas ytterst oregelbundna arbetsordning och oupphörligen återkommande bortovaro från hemmet göra dock förslag i nämnda riktning outförbara. Man har även tänkt på möjligheten av en väsentligt ökad inkomst genom höjning av taxan, men ej heller den utvägen torde vara att förorda. Styrelsen har härom erinrat, att redan vid behandlingen år 1908 i riksdagen av barnmorskornas lönefråga ett mycket bestämt motstånd i andra kammaren rests mot en av medicinalstyrelsen då föreslagen, tämligen hög taxa, och att från tongivande håll uttalats den meningen, att kommunerna i detta avseende ville hava sin fulla självbestämmanderätt. En

väsentligt höjd förlossningsavgift måste också, såsom styrelsen framhåller, bliva betungande särskilt för de nybildade hemmen, som företrädesvis äro de, som behöva anlita barnmorska. För övrigt skulle, även om taxan höjdes, detta för de flesta barnmorskor endast medföra en ringa ökning i deras inkomster, detta med hänsyn till det jämförelsevis ringa antal förlossningar, varmed varje barnmorska i allmänhet kan biträda. I Danmark har man, enligt vad styrelsen meddelat, infört en tämligen hög taxa, i det att den lägsta förlossningsavgiften utgör 10 kronor. De danska barnmorskorna lära dock själva medgiva, att det mången gång vore svårt för dem att uttaga nämnda avgift, som i ett fattigt hem endast med svårighet och försakelse kunde åstadkommas.

Av medicinalstyrelsens utredning angående barnmorskeväsendets utveckling framgår, att yrket från att hava varit fullkomligt fritt allt mer och mer ställts under statens kontroll. Frågan om *statsbidrag till barnmorskornas avlöning* har även sedan länge stått på dagordningen. Såväl tidigare som vid 1908 års riksdag, i samband med då föreliggande förslag till lag om kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, hava förslag i sådan riktning framkommit. Vid behandlingen av nämnda lagförslag yttrade sammansatta stats- och lagutskottet i denna del, att utskottet väl hölle före, att särskilt statsunderstöd till ekonomiskt synnerligen betungade kommuner för ifrågavarande ändamål liksom för en del andra kommunala ändamål, t. ex. väghållningen och folkskoleväsendet, kunde vara motiverat, men att utskottet emellertid ansåge, att barnmorskornas anställande och avlöning, åtminstone under dåvarande förhållanden, borde vara en uteslutande kommunal angelägenhet. Utskottets sålunda uttalade mening biträdades jämväl av riksdagen. Även vid 1912 och 1913 års riksdagar väcktes motioner om statsbidrag till avlöning åt barnmorskor, vilka motioner emellertid avslogos av riksdagen. Såsom skäl härför åberopades, att enär lagen av år 1908 trätt i kraft först med 1912 års ingång, någon erfarenhet av lagen för det dåvarande ännu icke kunnat vinnas, vadan det ej ansågs lämpligt att så snart vidtaga åtgärder avseende förändring i densamma. I sitt utlåtande den 23 april 1917 med förslag i fråga om den sedermera beslutade lagändringen beträffande barnmorskornas kommunala minimilön har lagutskottet emellertid — under betonande, att den definitiva löneregleringens snara genomförande vore önskvärd — ansett sig böra framhålla lämpligheten av att därvid komme under övervägande behovet av statens mellankomst för att även med statsbidrag medverka till en skälig lönereglering.

Till stöd för sitt förslag om bidrag från statens sida för ifrågavarande ändamål har medicinalstyrelsen huvudsakligen framhållit, att stats-

makterna genom lag bestämt minimistorleken av det utgående lönebeloppet och att staten på flera sätt stödjande och ordnande ingripit i barnmorskeväsendet, i det den ordnade och bekostade barnmorskeundervisningen, reglerade barnmorskornas verksamhet genom reglementen och förordningar och slutligen för dem inrättat särskild pensionsanstalt, vars delägare även gottgjordes bidrag från statsverket. En utveckling av denna statens stödjande verksamhet till att omfatta även ekonomiskt bidrag till barnmorskornas avlöning kunde även sägas hava skett genom 1917 års dyrtidsunderstöd. Statsbidrag till avlöningen saknade för övrigt icke motsvarighet å andra administrativa områden. Så hade statsbidrag beviljats för ordnande av extra provinsialläkarinstitutionen och av distriktsveterinärväsendet.

Av de över medicinalstyrelsens förslag hörda landstingen och länsstyrelserna hava allenast länsstyrelserna i Malmöhus och Värmlands län motsatt sig förslaget om bidragsskyldighet från statens sida. Länsstyrelsen i Malmöhus län har därvid anfört, att barnmorskeväsendet närmast vore en kommunal angelägenhet och att, även om staten med hänsyn till det allmännas intresse ingripit för åstadkommande av en tillfredsställande ordning, detta dock ej innebure giltig anledning för staten att vidare fortgå i samma riktning. Länsstyrelsen i Värmlands län har ansett, att kommunerna i stort sett ägde förmåga att bära utgifterna för den föreslagna löneförbättringen.

För egen del finner jag ordnandet av barnmorskornas löneförhållanden vara en angelägenhet av sådan vikt för samhället, att staten icke skäligen bör undandraga sig att ekonomiskt medverka därtill. Statens skyldighet i detta hänseende torde även i princip vara erkänd genom statsmakternas ingripande för understödjande av barnmorskorna under väntan på en definitiv lönereglering.

Statsbidrag för ifrågavarande ändamål utesluter emellertid icke *bidrag även från landstingens sida*. Det övervägande antalet landsting har jämnväl förklarat sig villigt till en dylik medverkan, ehuru i ett flertal fall icke i den omfattning, som föreslagits. Mot varje bidragsskyldighet till barnmorskornas avlöande hava allenast uttalat sig fem landsting, nämligen Kronobergs läns landsting, Kalmar läns södra landsting samt landstingen i Älvsborgs, Västernorrlands och Jämtlands län. Länsstyrelserna i Gottlands och Jämtlands län hava likaledes uttalat sig mot förslaget i denna del. Därvid har bland annat framhållits, att landstingens belastande med nya bördor skulle leda till ojämuheter i beskattningshänseende de olika landstingsområdena emellan och att den jämnaste kostnadsfördelningen skulle komma till stånd genom att kostnaderna lades enbart på staten och kommunerna.

Genom landstingens bidragsskyldighet till löneregleringens genomförande skulle landstingen komma att drabbas av en ny icke obetydlig utgift, för vilken i det följande kommer att närmare redogöras. Å andra sidan kan det icke förnekas, att barnmorskeväsendet hör till sådana angelägenheter, vilka falla under landstingens omvårdnad. Medicinalstyrelsen har i detta hänseende framhållit, att då kostnaderna för sjukvården och hälsovården i länen redan nu till mycket stor del bestridas av landstingen med statsunderstöd, det icke kunde anses olämpligt, att jämväl ifrågavarande gren av sjukvården erhöles deras ekonomiska stöd.

Av nu anförda skäl anser jag, att, såsom redan antytts, såväl staten som landstingen böra medverka till vinnande av en tillfredsställande lösning av barnmorskornas lönefråga. Beträffande fördelningen av kostnaderna, vartill jag i det följande återkommer, synes dock viss försiktighet böra iakttagas, då det i föreliggande fall gäller att pålägga landstingen utgifter för ändamål, som förut varit dem främmande, och har jag därför ansett mig i detta hänseende böra föreslå viss ändring i styrelsens förslag. Förutsättningen för statens och landstingens medverkan måste dock givetvis vara, att den nuvarande distriktsindelningen, som företer åtskilliga oegentligheter, undergår en effektiv reglering.

Såsom jag i det följande vidare kommer att beröra, torde även *städerna, som ej deltaga i landsting*, kunna komma att ingå i distriktsindelningen. Därvid lär det böra ankomma på staden att, såvitt avser stadens eget barnmorskeväsende, bestrida jämväl den beträffande andra distrikt på landstinget belöpande kostnadsandelen.

Den ifrågasatta nya organisationens genomförande synes nödvändiggör en centralisering inom de olika landstingsområdena av frågor rörande barnmorskeväsendet. Med hänsyn härtill och av skäl, som jag kommer att vidare utveckla, ämnar jag föreslå, att inom varje landstingsområde inrättas en särskild styrelse, barnmorskestyrelse, med uppgift att handlägga hithörande frågor. Dylik styrelse torde även böra inrättas i stad, som ej deltagar i landsting men ingår i distriktsindelningen.

Det förslag, som jag kommer att framlägga, nödvändiggör en omarbetning av nu gällande lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska. Jag har därför låtit inom civildepartementet utarbeta förslag till ny lag i ämnet.

Jag övergår härefter till en redogörelse för förslaget detaljer.

Distriktsindelningen.

Enligt riksförsäkringsanstaltens berättelser funnos år 1917 3,141 barnmorskor i Sverige. Denna siffra innefattar dock ej blott de verkligt praktiserande, utan i densamma ingår även sjuka med flera, som ej längre

utöva yrket. Av nämnda antal voro 2,198 anställda i kommun mot fast årslön och 35 anställda på barnbördshus. 239 barnmorskor voro av kommun anställda mot åtnjutande av ersättning efter viss taxa, varvid i några fall till barnmorskan därjämte utgick visst mindre arvode. 473 barnmorskor utövade endast enskild praktik.

I sitt utlåtande har medicinalstyrelsen i förevarande del till en början lämnat en utredning, omfattande tiden till och med år 1916, angående barnmorskornas antal, kommunala anställning samt arbetsprestationer. Av denna utredning må här återgivas följande:

Medicinal-
styrelsen.

Genom 1908 års lag har den grundsatsen fastslagits, att varje kommun skall vara ansvarig för, att tillgång för dess invånare finnes till examinerat förlossningsbiträde.

Med få undantag när har också varje kommun anställt barnmorska, vilket framgår av nedanstående uppgifter hämtade ur riksförsäkringsanstaltens årsredogörelser.

	åren	1906	1914	1915	1916	
En barnmorska anställd i	1,053	1,053	1,055	1,064	kommuner	
Mer än en barnmorska anställd i	196	254	254	257	»	
Med annan kommun gemensam barnmorska anställd i	991	1,113	1,122	1,121	»	
Ingen barnmorska anställd i	226	48	30	30	»	
Summa	2,466	2,468	2,461	2,472	kommuner.	

Antalet kommuner utan barnmorska är sålunda statt i försvinnande.

Barnmorskorna äro emellertid fortfarande ganska ojämt fördelade i olika län, vilket framgår av en beräkning om hur många kvinnliga invånare det kommer på en barnmorska i varje län. En jämförelse i detta hänseende beträffande åren 1882 och 1914 ger följande resultat:

	<i>En barnmorska på</i>	1882	1914		
Stockholms län	.....	919	871	kvinnliga	invånare
Uppsala	»	852	962	»	»
Kronobergs	»	1,672	1,029	»	»
Kalmar	»	1,362	1,084	»	»
Gottlands	»	566	624	»	»
Blekinge	»	1,879	1,259	»	»
Kristianstads	»	617	653	»	»
Malmöhus	»	523	860	»	»
Älvsborgs	»	2,430	881	»	»
Norrbottens	»	2,036	944	»	»

Av jämförelsen finner man, att en utjämning visserligen ägt rum, men att en ganska stor olikhet fortfarande är rådande. Klart är, att i tätt bebyggda län med goda kommunikationsförhållanden en barnmorska kan betjäna ett betydligt större antal kvinnor än i de glest befolkade länen såsom de norrländska.

Ett annat sätt att söka bedöma om barnmorsketillgången i landet är tillräcklig är att söka utforska, huru stort antal förlossningar som försiggå utan

barnmorskehjälpen. En undersökning avseende tiden från år 1863 till år 1885 ger vid handen, att år 1863 hade på landet blott 33 procent och i städerna 91 procent av barnaföderskorna sakkunnig hjälp, under det att för sista 5-årsstalet (1880—1885) motsvarande siffror voro 57 procent och 93 procent. Även i detta avseende rådde högst olika förhållanden i olika delar i landet.

Ett icke så litet antal förlossningar äger fortfarande rum utan barnmorskebiträde. Befolkningsstatistikens siffror, jämförda med barnmorskornas dagboksuppgifter, visa, att ett stort antal levande barn födas, utan att barnmorska är närvarande.

Av förste provinsialläkarnas årsberättelser år 1915 inhämtas vidare följande siffror å antalet levande födda barn utan barnmorskehjälpen:

Stockholms läns landsbygd	.....	432	av 4,250 : 10.2	procent
Gottlands »	»	117	» 933 : 10.2	»
Malmöhus »	»	676	» 6,077 : 11	»
Älvsborgs »	»	570	» 4,999 : 11.4	»
Värmlands »	»	626	» 4,469 : 14	»
Västerbottens »	»	1,111	» 4,697 : 23.6	»
Norrbottnens »	»	1,395	» 4,929 : 28	»

I de norra länen torde distriktens storlek och de långa avstånden förklara, att öfver en fjärdedel av barnen födas utan barnmorskehjälpen.

Även i de län, där tillgången till barnmorskor är riklig och kommunikationerna goda, såsom Malmöhus och Gottlands län, uppgår dock antalet barn, levande födda utan barnmorskehjälpen, till omkring 10—11 procent av hela antalet levande födda barn. Missförhållandet kan då icke vara beroende på barnmorskebrist utan måste sammanhånga med andra faktorer, som förorsaka, att de barnmorskor, som finnas att tillgå, icke användas. Denna fråga har samband med utredningen om bättre vård åt fattiga barnaföderskor och deras späda barn och kommer där att närmare av styrelsen omhandlas.

Trots att sålunda ett relativt stort antal levande födda barn komma till världen utan examinerat förlossningsbiträde anser medicinalstyrelsen, att tillgången till barnmorskehjälpen för landet i dess helhet är *tillräcklig*.

Orsaken här till är att finna i den högst betydliga olikhet, som utan tvång av lokala naturförhållanden förefinnes mellan kommunalt anställda ungefär lika avlönade barnmorskors arbetsprestation, särskilt på landsbygden.

Visserligen bör den första regeln för ett väl ordnat barnmorskeväsen vara, att barnaföderskorna hava lätt att erhålla snar och sakkunnig hjälp, men denna regel får ej överdrivas därhän, att varje barnaföderska skall hava barnmorska i sin närhet. Sistnämnda förhållande synes man sträva efter i små kommuner med liten ytvidd och få förlossningar, där stora ekonomiska uppoffringar göras för att hava egen barnmorska. En sådan anordning är icke för förlossningsvården nödvändig och är tillika till skada för barnmorskan, som av brist på öfning allt mer försämras i sitt yrke, vilket för henne ej blir annat än en bisyssla. Endast den barnmorska bibehåller sina kunskaper och förkovrar sin färdighet, som har full sysselsättning i sitt yrke och helt uppgår däruti.

För att visa, hur obetydligt arbete barnmorskan i många trakter av landet utför, har styrelsen lämnat en sammanställning angående antalet förlossningar för olika grupper lantbarnmorskor enligt dessas egna uppgifter angående praktiken under år 1914.

Enligt denna sammanställning uppgår det sannolika medeltalet förlossningar för 1,324 på landsbygden kommunalt anställda barnmorskor till 35 förlossningar per år. Omkring 50 procent av hela antalet barnmorskor hava dock under 35 förlossningar årligen. Av dessa 50 procent hava 9,8 procent under 15 förlossningar.

Siffrorna fördela sig högst olika på olika län. Första gruppen — under 15 förlossningar per år — är talrikast företrädd i Malmöhus län med 28,9 procent, därefter kommer Gottlands län med 20 procent, Stockholms läns landsbygd med 13,5 procent, Värmlands län med 11 procent, Jämtlands län med 10,7 procent och Västerbottens län med 10,8 procent. De lägsta talen visa Kronobergs och Östergötlands län med respektive 3,8 procent och 3,7 procent.

Beträffande behovet av en reglering av den nuvarande distriktsindelningen anför styrelsen följande:

»Klart är, att i avlägsna, glest befolkade bygder, på öar i skärgården och dylikt det alltid måste komma att finnas områden, inom vilka blott ett fåtal förlossningar äger rum, men som ändock måste hava sin egen barnmorska för att icke bliva ställda alldeles utan hjälp. Å andra sidan kan en kommun med liten ytvidd giva fullt arbete åt flera barnmorskor, om inom densamma större industrisamhälle eller dylikt förekomma. För närvarande pågår emellertid utredning med anledning av en av herrar Steffen och Palmstierna i riksdagen väckt motion om inrättande av förlossningshem på dylika orter. Komma dessa hem till stånd, torde de kommunalt anställda barnmorskornas antal på dessa platser kunna minskas. En stor del av dessa kommunala anställningar, vilkas innehavarinnor just ingenting göra, kan utan olägenhet för förlossnings- och barnsängsvården så småningom indragas. Det synes ej heller vara något skäl för, att sådana barnmorskor åtnjuta nästan samma löneförmåner som de, vilka helt upptagas av sitt yrke.

En av de viktigaste reformerna i fråga om vårt barnmorskeväsen blir alltså, att, där sådant utan våda eller nämnvärd olägenhet låter sig göra, slå ihop de små barnmorskedistrikt till större. Törhända äro även för närvarande några distrikt så stora, att de behöva delas i smärre.

För att nu från sakkunnigt håll få ett uttalande, om en dylik reform vore ur sjukvårdssynpunkt möjlig och genomförbar, har medicinalstyrelsen genom särskild cirkulärskrivelse anmodat förste provinsialläkarna att för sina respektive län inkomma med förslag till ny indelning i barnmorskedistrikt.

Till ledning för förslaget hava tjänat dels principen, att barnafödelska utan svårighet skall kunna erhålla barnmorskebiträde, dels regeln, att barnmorska skall hava så mycket arbete, som hon skäligen kan anses hinna med. I sistnämnda avseende har erfarenheten givit vid handen, att under vanliga förhållanden (måttliga avstånd, ej för svåra framkomstmöjligheter m. m.) omkring 40—50 förlossningar om året giva barnmorskan tillräcklig sysselsättning. Ett stort antal barnmorskor hinna med vida mer, men med hänsyn till önskvärdheten, att barnmorskan mer än förut kan bistå barnsängskvinnorna och de späda barnen, kan man endast med tvekan tänka på att i genomsnitt giva barnmorskan mer arbete med förlossningar än vad ovan sagts.

Första provinsialläkarna hava i sina utlåtanden, med bibehållande så vitt möjligt av nuvarande indelning, kommit till följande resultat beträffande antalet barnmorskedistrikt.

L ä n.	Antal distrikt	
	enligt nuvarande indelning.	enligt den föreslagna regleringen.
Stockholms	97	91
Uppsala	54	56
Södermanlands	70	63
Östergötlands	88	81
Jönköpings	82	80
Kronobergs	66	64
Kalmar	81	78
Gottlands	38	13
Blekinge	48	55
Kristianstads	149	120
Malmöhus	218	137
Hallands	62	58
Göteborgs och Bohus	81	73
Älvsborgs	121	122
Skaraborgs	100	83
Värmlands	97	100
Örebro	69	69
Västmanlands	65	55
Kopparbergs	86	95
Gävleborgs	76	86
Västernorrlands	104	104
Jämtlands	66	72
Västerbottens	112	113
Norrbottens	73	81
Summa	2,103	1,949

Av förestående sammanställning framgår, att i större delen av redan be-
fintliga barnmorskedistrikt förhållandena äro sådana, att någon uppdelning eller
sammanslagning ej behöver ifrågakomma. Beträffande mindretalet distrikt torde
dock en icke så obetydlig reduktion av distriktens antal kunna ske. Mot denna
reduktion kunde säkerligen befaras att från några kommuner motstånd skulle
resas. Om reduktionen förbindes, på sätt framdeles angives, med en nedsätt-
ning i det kommunala tillskottet till barnmorskans lön, har man dock anledning
antaga, att reduktionen skall utan större svårigheter kunna genomföras.

Ovan anförda uppgifter äro dock, såsom kunde väntas, endast approxima-

tiva och böra därför ej tillmätas avgörande värde. En av medicinalstyrelsen framdeles verkställd grundlig utredning om behovet av barnmorskedistrikt är således nödvändig. För här ifrågavarande organisationsplan är emellertid de av förste provinsialläkarna lämnade uppgifterna belysande och giva otvetydigt vid handen, att en reducering av nuvarande antal distrikt utan olägenhet torde kunna ske. Till förhindrande av för låga beräkningar har medicinalstyrelsen ansett sig här nedan böra utgå från ett antal av 2,000 reglerade barnmorskedistrikt. I den mån kommunala förlossningsanstalter inrättas å tätare bebyggda orter, kommer även barnmorskedistriktens antal att nedgå. Som det emellertid torde dröja ännu några år, innan dylika anstalter i avsevärt antal hunnit uppföras och tagas i bruk, torde man för närvarande göra rättast i att ej taga hänsyn till dem vid beräkning av antalet barnmorskedistrikt.

Något detaljerat förslag till ny indelning av barnmorskedistrikt har medicinalstyrelsen sålunda icke ansett sig böra på frågans nuvarande läge framställa, men anser styrelsen det lämpligen böra uppdragas åt styrelsen att besluta rörande distriktsindelningen. Vidare vill styrelsen framhålla, att den nya distriktsindelningen icke bör lägga hinder i vägen för stad, så ock intill densamma gränsande mindre lankommun, att i stället för att anställa barnmorskor med fast avlöning träffa avtal med tillräckligt antal av i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning av kommun för varje förrättning betjäna deras fattiga.»

Av medicinalstyrelsens utredning framgår, att en betydande skillnad beträffande tillgången på barnmorskor och omfattningen av deras arbete förefinnes inom olika trakter av landet. Visserligen måste alltid en viss olikhet i nämnda avseenden med hänsyn till lokala förhållanden göra sig gällande, men en väsentlig utjämning torde dock kunna ske genom reglering av de nuvarande distriktens antal och omfattning. Såsom jag förut framhållit, torde förutsättningen för statens medverkan till genomförande av en löneförbättring böra vara, att en dylik utjämning i möjligaste mån kommer till stånd.

Såvitt nu kan bedömas, torde för detta ändamål uppdelning eller sammanslagning av de nuvarande distriktet ej behöva förekomma i allt för stor utsträckning. Enligt styrelsens beräkning skulle det nuvarande antalet distrikt böra reduceras från 2,103 till i runt tal 2,000. Detta antal torde bli tillräckligt även om, vilket kan bli fallet, stad, som ej deltagar i landsting, skulle vilja anställa distriktsbarnmorska mot åtnjutande av statsbidrag och sålunda ingå i distriktsindelningen. Att på frågans nuvarande ståndpunkt framlägga något definitivt förslag i fråga om rikets indelning i barnmorskedistrikt läter emellertid icke vara möjligt och torde ej heller vara behövt. Det synes nämligen lämpligt, att åt medicinalstyrelsen uppdrages att efter ytterligare utredning fastställa denna indelning. Mot att avgörandet helt lägges i styrelsens hand hava visserligen betänkligheter uttalats med hänsyn till de konsekvenser,

*Departement-
chefen.*

hithörande frågors avgörande kunna medföra i avseende å den kommunala beskattningen, men åt dessa betänkligheter torde icke behöva tillmätas någon större betydelse. Innan styrelsens avgörande träffas, böra givetvis vederbörande kommuner, barnmorskestyrelser och länsstyrelser beredas tillfälle att yttra sig i frågan, varjämte möjlighet alltid finnes att genom besvär draga medicinalstyrelsens beslut under Kungl. Maj:ts prövning.

Såsom förut nämnts, kan enligt 1908 års lag stad så ock intill den samma gränsande mindre landskommun med vederbörande länsstyrelses tillstånd, i stället för att anställa barnmorskor med fast avlöning, träffa avtal med tillräckligt antal i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning av staden eller kommunen för varje förrättning betjäna dess fattiga. Möjligheten att ordna barnmorskefrågan på detta sätt torde böra bibehållas. Därest beslutanderätten i fråga om distriktsindelningen lägges hos medicinalstyrelsen, bör det även tillkomma denna myndighet att lämna medgivande till berörda undantag därifrån. Några städer, som ej deltaga i landsting, komma sannolikt att, såsom hittills varit fallet, begagna sig av detta sätt för barnmorskeväsendets ordnande.

**Löneför-
månar m. m.**
Medicinal-
styrelsen.
Lön.

Beträffande distriktsbarnmorskornas avlöningsförmåner anför styrelsen följande:

»Genom den år 1917 beslutade ändringen i lagen om kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska har barnmorskornas ställning i någon ringa mån förbättrats. Skall emellertid barnmorskornas nödläge helt hävas, hjälper ej med partiella reformer. Man måste vidtaga åtgärder, som på ett bestående sätt tillförsäkra dem en anständig och tillräcklig bärgning. Deras ansvarsfulla, samhällsviktiga och samvetsgrant utförda arbete bör avlönas efter värde och förtjänst. Med tagen hänsyn till vad ovan anförts om barnmorskornas utgifter och levnadsbehov anser medicinalstyrelsen, att de böra tillförsäkras en grundavlöning å minst 800 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 100 kronor efter fem respektive tio års väl vitsordad tjänstgöring, allt dock under förutsättning att de hava sin verksamhet inom distrikt, som med hänsyn till de lokala förhållandena kunna sägas giva barnmorska tillräcklig sysselsättning.

Denna grundlön är icke avsedd att vara fullt tillräcklig även å dyrorter och å sådana ställen, där barnmorsketjänsten med hänsyn till klimat, kommunikationer eller andra lokala förhållanden är synnerligen svårskött och slitande och i följd därav även svårbesatt. För dylika fall bliva naturligen extra förmåner fortfarande erforderliga, men bör det då liksom nu vara kommunens (eventuellt även landstingets) sak att göra dylik tjänst så förmånlig i ekonomiskt avseende, att den kan locka sökande. Vid en jämförelse mellan den här föreslagna och den nuvarande minimilönen bör icke förglömmas, att den nu gällande barnmorske-distriktsindelningen med hänsyn till ovannämnda förutsättning måste undergå en väsentlig omreglering, varigenom en utvidgning av distriktsområdena i åtskilliga fall kommer att äga rum.

Naturaför-
månar.

Barnmorska bör därjämte såsom hittills förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför. Denna ersättning kan med hän-

syn till nuvarande stegrade priser icke beräknas få understiga 250 kronor. Med tjänlig bostad synes nämligen böra avses en familjebostad å två rum och kök jämte uthus och planteringsland. Såsom ett önskemål må framhållas, att sådan bostad m. m. tillhandahållas in natura. För barnmorska, som är skyldig att vara bosatt å viss ort, blir en sådan förmån av väsentligt värde. Vill man tillförsäkra barnmorskan denna förmån, bör därför den kontanta ersättningen för samma förmån ej tilltagas så låg, att distriktet lockas att, såsom nu oftast sker, föredraga densamma framför naturaprestationen.

Barnmorska bör vidare kostnadsfritt tillhandahållas alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kan ske, även telefon. De förra kunna lämpligen anskaffas av barnmorskan och därefter ersättas henne enligt av vederbörande tjänsteläkare attesterad räkning. Fördelen av fri telefon är påtaglig för alla parter. Distriktet, inom vilket hon verkar, kan reda sig med ett mindre antal barnmorskor, eftersom varje barnmorskas klientel kan ökas icke så litet på grund av lättheten att telefonledes anträffa barnmorskan. Allmänheten vinner även, ty den kan genom telefonen besparas åtskilliga resor och kostnader, förutom det att råd och anvisningar lätteligen kunna erhållas i många fall och att kallelse å barnmorska kan skyndsamt och säkert framföras. Att barnmorskan själv har fördel av ökad praktik, behöver ju ej särskilt framhållas.

Utöver den fasta avlöningen skall barnmorska såsom hittills erhålla ersättning för varje förrättning enligt taxa. Denna taxa skall vara fastställd av den styrelse, som handhar barnmorskedistriktets angelägenheter. Ändring i taxan får ej äga rum efter barnmorskas anställande, därest ej särskilt avtal i ämnet kan träffas med henne. Taxan bör omfatta förlossningar, missfall, förundersökning, efterbehandling, yrkesupplysningar per telefon, smärre förrättningar och dylikt. I taxa bör rätt till fri kost under vistelse hos barnaföderska och fria resor till och från förrättningsställe tillförsäkras barnmorska.»

Taxa.

Enligt medicinalstyrelsens förslag skall alltså i reglerat distrikt barnmorskas *kontanta årslön* utgå med minst 800 kronor, vartill komma två ålderstillägg å vardera 100 kronor efter fem respektive tio års väl vitsordad tjänstgöring. I denna del har styrelsen sålunda helt tillmötesgått barnmorskeförbundets framställning. Mot de föreslagna lönebeloppen har ej heller erinran i allmänhet framställts. Länsstyrelsen i Jönköpings län har dock funnit den föreslagna avlöningen väl låg, varemot länsstyrelsen i Kronobergs län föreslagit, att länsstyrelserna skola bibehållas vid sin befogenhet att, där förhållandena så kunna föranleda, medgiva, att avlöningen må fastställas lägre än som föreslagits.

Departements-
chefen.

Till belysande av förslaget i denna del må erinras om de avlöningsbelopp, som nu utgå eller ifrågasatts för en del andra kvinnliga yrkesgrupper, vilkas förutsättningar och utbildning äro jämförbara med barnmorskornas. Därvid torde en jämförelse med distriktssköterskorna ligga närmast till hands. Såsom bekant har hittills anställandet av

sköterskor för sjukvården på landsbygden varit en angelägenhet, som ombesörjts uteslutande av kommuner eller landsting. I det av särskilt tillkallade sakkunniga den 30 maj 1918 avgivna betänkandet angående bidrag av statsmedel för anställning av distriktssköterskor förordas emellertid ett ingripande från statens sida för distriktsvårdens ordnande, och föreslås därvid såsom villkor för bidrag av statsmedel till anställning av distriktssköterska dels att sköterskans kontanta årslön — räknat efter 1914 års prisnivå — uppgår till minst 500 kronor som begynnelselön och minst 700 kronor som slutlön, dels att sköterskan därutöver erhåller fri kost samt fri möblerad bostad, värme, lyse och tvätt eller ock skälig ersättning för dessa naturaförmåner. Härjämte har emellertid förutsatts, att distriktssköterska skulle komma i åtnjutande av krigstidstillägg. Beträffande småskollärarynnorna, med vilka en jämförelse torde vara befogad, genomfördes föregående år en väsentlig löneförbättring. Före denna reglering utgjorde lönen för småskollärarinna lägst 500 kronor och högst 680 kronor jämte bostad och bränsle. För närvarande skall den kontanta lönen utgöra 1,200 kronor, vartill kunna, efter respektive fem, tio och femton år, komma tre ålderstillägg, vart och ett å 150 kronor. Där förhållandena sådant föranleda, äga dock vederbörande skoldistrikt bevilja högre avlöning.

Av denna jämförelse torde framgå, att, därest, såsom medicinalstyrelsen synes hava förutsatt, särskilt krigstidstillägg ej skulle utgå, de föreslagna lönebeloppen, även efter en nedgång av nu rådande prisnivå, måste anses väl knappt tillmätta. En ytterligare höjning av den kontanta lönen med 200 kronor eller till 1,000 kronor vill därför synas motiverad. Visserligen böra barnmorskorna fortfarande bibehållas vid sin rätt att utöver den fasta lönen erhålla ersättning enligt taxa, men då av skäl, som i det föregående framhållits, någon väsentlig höjning av taxan icke kan ifrågasättas, lära inkomsterna enligt taxan fortfarande komma att bli relativt obetydliga — i allmänhet torde dessa inkomster uppgå till omkring 100—150 kronor om året. Därest den ifrågasatta löneförbättringen göres beroende av en reglering av distrikten, så att dessa ur arbetssynpunkt bli i möjligaste mån likformiga, torde anledning saknas att medgiva rätt för länsstyrelserna att besluta i fråga om nedsättning av den föreslagna lönen. Denna lär snarare böra betraktas såsom minimilön, då lokala förhållanden å vissa orter kunna göra densamma otillräcklig.

I fråga om de föreslagna *naturaförmåner*na synas barnmorskorna fortfarande böra tillförsäkras fri bostad och vedbrand eller ersättning därför. Enligt medicinalstyrelsens förslag skall bostaden bestå av minst

två rum och kök jämte uthus och planteringsland. Däremot hava Östergötlands läns landsting samt Kalmar norra landsting ansett ett rum och kök tillräckliga, och har det senare landstinget såsom stöd för sin mening framhållit, att svårigheter flerstädes kunna uppstå för anskaffning av större bostad. Denna farhåga synes dock, åtminstone beträffande de flesta trakter av landet, ogrundad. Skulle i något fall sådan större bostad icke kunna anskaffas, bör barnmorskan äga välja, huruvida hon vill åtnöja sig med mindre bostad eller ock taga kontant ersättning för de henne tillkommande naturaförmånerna. Beträffande storleken av nämnda ersättning hava två landsting och en länsstyrelse ansett, att densamma bör sättas högre än vad som föreslagits, eller minst 250 kronor. Ett landsting har vidare ansett, att den kontanta ersättningens storlek bör bestämmas för viss kortare tid av barnmorskestyrelserna. I denna del torde dock anledning att frångå förslaget icke föreligga.

Förslaget om att barnmorska skall tillerkännas gottgörelse för alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar, såsom antiseptiska medel, bomull och dylikt, synes motiverat. Av den föregående utredningen framgår, att sådana artiklar redan nu på åtskilliga håll av kommunerna tillhandahållas. Nyttan av att barnmorskan är försedd med telefon torde även vara uppenbar, såväl ur allmänhetens som barnmorskans egen synpunkt. Då i övervägande antalet fall barnmorskornas ekonomiska ställning icke tillåter en dylik utgift, synes därför denna förmån böra, där så ske kan, kostnadsfritt tillhandahållas.

De av mig nu förordade löneförmånerna förutsätta, såsom nyss nämnts, att distriktsbarnmorskan bibehålles vid sin rätt att för varje förrettning och rådfrågning undfå ersättning enligt taxa. Taxan fastställas för närvarande av vederbörande kommun, men torde bestämmanderätten i detta hänseende nu lämpligen böra överflyttas till barnmorskestyrelserna. Givetvis böra dock vederbörande kommuner beredas tillfälle att yttra sig i frågan. Utan att i övrigt ingrepp bör ske i den bestämmanderätt, som sålunda skulle tillkomma de lokala styrelserna, torde dock vissa allmänna principer kunna fastslås. Sålunda torde, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, barnmorska i taxan böra tillförsäkras rätt till fri kost å förrättningsstället samt fria resor till och från detsamma. Dessa förmåner föreskrivas jämväl i de flesta nu gällande taxor. Därutöver synes även lämpligt, att barnmorskan tillförsäkras fri bostad å förrättningsstället.

Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län hava framhållit, att särskild ersättning borde tillkomma barnmorskan även för den händelse hon, såsom ofta i dessa län är fallet, endast till fots kan komma till

och från förrättningsstället. I detta avseende synes emellertid obehövt att fastställa några allmänna regler, då berörda fråga lämpligare torde kunna avgöras med hänsyn till de i varje särskilt län rådande förhållandena. Beträffande den ifrågasatta rätten till ersättning för yrkesupplysningar per telefon har länsstyrelsen i Blekinge län framhållit, att indrivningen av dylik ersättning i många fall skulle stöta på praktiska svårigheter och att dessa rådfrågningar i regel stode i samband med förrättningar, vilka medföra rätt till arvode. Rätten till ersättning för rådfrågningar per telefon kunde även enligt länsstyrelsens mening befaras medföra frestelse för barnmorskorna att utsträcka sin verksamhet till områden, som ligga utanför deras befogenhet. Dessa farhågor synas mig emellertid ogrundade. Tvärt om torde det vara praktiskt, att någon mindre gottgörelse fastställes i taxan, då i annat fall barnmorskans tid säkerligen skulle i allt för hög grad upptagas av telefonförfrågningar.

I detta sammanhang kan nämnas, att inom medicinalstyrelsen varit under behandling förslag, att barnmorska skulle för medellösa och mindre bemedlade kvinnors förlossningar erhålla betalningen av barnmorskestyrelsen, sedan genom vederbörande kommunalnämndsordförandes intyg styrkts den behandlades bristande eller svaga betalningsförmåga. Dessa kostnader skulle då i första hand utgå av landstingsmedel. En sådan kostnadsfri förlossningshjälp skulle vara ett synnerligen verksamt medel till motarbetande av oseden att ej anlita examinerat förlossningsbiträde. Styrelsen har emellertid ansett sig böra behandla förslaget i samband med frågan om bättre vård åt barnaföderskor, och torde frågan därför i detta sammanhang kunna lämnas å sido.

I nu gällande pensionsbestämmelser för barnmorskor har medicinalstyrelsen i sitt föreliggande utlåtande icke föreslagit annan ändring än som formellt betingas av den föreslagna förändrade organisationen för barnmorskeväsendet. Då det emellertid befunnits önskvärt, att barnmorskornas pensionsfråga tillfredsställande ordnades i samband med genomförandet av det nu föreliggande organisationsförslaget, uppdrog Kungl. Maj:t på min hemställan den 31 december 1918 åt de enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 juni 1918 inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning av frågan om småskollärares m. fl. pensionering att skyndsamt verkställa utredning och avgiva förslag även angående pensionering av distriktsbarnmorskor. Då framställning i dessa ämnen sannolikt kommer att avlätas till innevarande års riksdag, upptages frågan om barnmorskornas pensionering ej i nu förevarande sammanhang. Emellertid har jag vid den föreslagna fördelningen av bidragen till distriktsbarnmorskornas avlönande förutsatt, att kostnaderna för pensioneringen skulle komma att väsentligen åvila statsverket.

I samband med min redogörelse för huvuddragen av medicinalstyrelsens förslag har jag uttalat min anslutning i princip till förslaget, att staten och landstingen skola bidraga till genomförandet av den ifrågasatta löneförbättringen.

Beträffande den närmare fördelningen av kostnaderna i förevarande hänseende har medicinalstyrelsen framlagt följande förslag.

Å *distriktet* bör falla den kontanta minimilön, för vilken enligt 1917 års lag kommunen ansvarar, eller minst 400 kronor, därjämte tjänlig bostad å två rum och kök m. m. och nödigt bränsle eller ersättning för dessa naturaförmåner med 250 kronor. Någon nedsättning i detta belopp bör icke medgivas. Distriktet bör även bestrida kostnaden för antiseptica m. m., som åtgå vid förlossningar, samt, där telefon medgivits barnmorska, kostnaden för denna, för så vitt angår samtal inom distriktet. Ingå flera kommuner helt eller delvis i ett barnmorskedistrikt, böra kommunerna själva äga överenskomma om sina respektive bidrag. Kunnat ej kommunerna enas därom eller erhålles ej det fastställda minimibeloppet, skall vederbörande länsstyrelse, efter hörande av den barnmorskestyrelse, som enligt medicinalstyrelsens förslag skall hava distriktets angelägenheter om hand, bestämma vars och ens andel.

Skulle någon kommun, som ingår i ett eller flera barnmorskedistrikt, vilja själv avlöna barnmorska, bör sådant ej förvägras, men bör då kommunen dels tillägga sin barnmorska samma förmåner som distriktsbarnmorska, men utan rätt att erhålla något bidrag till hennes avlönande, dels fortfarande fullgöra sina skyldigheter till det eller de barnmorskedistrikt, kommunen tillhör.

Landstingets bidrag bör bestämmas till 200 kronor jämte pensionsavgift å minst 10 kronor samt hälften av vartdera ålderstillägget. Utom detta avlöningsbidrag bör landstinget även vidkännas vissa andra kostnader för barnmorskeorganisationen, vartill styrelsen i annat sammanhang återkommer.

Staten i sin tur bör bidraga med 200 kronor samt återstående hälften av ålderstilläggen.

Mot förslaget i denna del hava åtskilliga anmärkningar framställts. Såsom i det föregående nämnts, hava fem landsting och två länsstyrelser uttalat sig mot varje bidragsskyldighet från landstingets sida, varjämte två länsstyrelser ansett, att statsbidrag icke bör utgå för ifrågavarande ändamål. Härförutom hava emellertid fem landsting och tre länsstyrelser funnit den föreslagna fördelningen otillfredsställande.

Östergötlands läns landsting anser, att staten bör i högre grad än som föreslagits deltaga i kostnaderna, och föreslår, att kostnadsfördelningen ordnas sålunda, att barnmorskedistriktet ansvarar dels för 10 procent av barnmorskornas kontanta avlöningsförmåner med ålderstillägg, dels ock för deras naturaförmåner eller däremot svarande kontant ersättning. Av återstoden borde $\frac{2}{3}$ gäldas av staten och $\frac{1}{3}$ av landstingen. Pensionsavgifterna borde gäldas av stat och landsting med hälften vardera.

Länsstyrelsen i samma län finner någon nämnvärd höjning av från distrikten nu utgående ersättning icke böra ifrågakomma. Särskilt borde kostnaderna för

Fördelning
av kostna-
derna för
barnmors-
skornas av-
lönande
m. m.

Yttranden
över förslaget.

förbrukningsartiklar och telefon icke åläggas distriktet. Med hänsyn till beskaffenheten av dessa förmåner finner länsstyrelsen det lämpligast, att landstingen ordnade denna fråga. Distriktets andel i den kontanta avlöningen borde sättas till allenast 300 kronor. Återstoden av den föreslagna kontanta lönen, eller 500 kronor, skulle fördelas mellan landsting och stat. Av billighetshänsyn borde staten därvid bidra med större andel, förslagsvis $\frac{3}{5}$ eller 300 kronor. Efter enahanda grunder skulle ålderstilläggen fördelas mellan stat och landsting.

Kristianstads läns landsting anför, att med hänsyn till betydenheten av statens intresse av ett ordnat barnmorskeväsende borde staten till det bidrag, vars utgörande föreslagits skola fördelas mellan stat och landsting, tillskjuta tre fjärdedelar. Allenast återstående fjärdedelen borde utgå av landstinget.

Länsstyrelsen i samma län anser, att större försiktighet borde iakttagas vid påläggande av nya bördor å landstinget. Ett övertagande av statsverket av ifrågavarande kostnad skulle hava en jämnare fördelning av densamma till följd. Beträffande kostnadsfördelningen instämmer länsstyrelsen med landstinget.

Landstingen i Jönköpings, Gottlands och Västerbottens län samt länsstyrelsen i Jönköpings län hava uttalat, att kostnaderna för förslaget genomförande till större del, än som föreslagits, borde bestridas av statsmedel.

Förste provinsialläkaren i Jönköpings län, som jämväl yttrat sig över förslaget, anser likaledes, att landstingets föreslagna bidrag är för högt. Kommunerna borde enligt hans mening av den kontanta lönen betala 500 kronor samt därutöver tillhandahålla naturaförmåner. Staten borde betala båda ålderstilläggen.

Departements-
chefen.

Vidkommande till en början *distriktets bidrag* till barnmorskans kontanta lön, så skulle detta enligt medicinalstyrelsens förslag utgå med det belopp, vartill kommunalt anställd barnmorskas minimilön för närvarande är i lag fastställd, eller 400 kronor. Härutöver skulle distriktet hava att tillhandahålla barnmorskan henne tillkommande naturaförmåner, förbrukningsartiklar samt telefon. På distriktet skulle således i huvudsak komma samma utgifter, som för närvarande påvila kommun, där barnmorska finnes anställd. Med den av mig föreslagna förhöjningen av den kontanta minimilönen lär det emellertid böra åläggas distriktet att bidra med ytterligare 200 kronor. Medel till bestridande av distriktets utgifter böra utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskriven. Skulle till ett distrikt komma att höra flera kommuner, och kunna dessa ej enas om de belopp, med vilka de skola bidra, torde det böra ankomma på vederbörande länsstyrelse att bestämma varje kommuns andel. Innan länsstyrelsen meddelar sitt beslut, bör barnmorskestyrelsens yttrande i frågan inhämtas. Skulle av kommunerna beviljade bidrag till den kontanta lönen icke sammanlagt uppgå till det belopp, varför distriktet skall svara, synes förfarandet böra bli enahanda.

Vidkommande härefter frågan om *statens och landstingens bidrag* må framhållas, att landstingen redan nu hava att bära betydande bördor för åtskilliga ändamål, särskilt för sjukvårdsväsendet, och torde landstingen i sistnämnda hänseende komma att ytterligare belastas på grund av det framlagda förslaget om distriktssjukvårdens ordnande. Då det gäller att pålägga landstingen utgifter för ändamål, som förut varit dem främmande, måste därför försiktighet iakttagas. Jag har därför, såsom redan förut antytts, ansett nödigt att vidtaga någon jämkning i fråga om den föreslagna fördelningen mellan staten och landstingen av kostnaderna för ifrågavarande ändamål.

Enligt medicinalstyrelsens förslag skulle staten och vederbörande landsting bidraga till barnmorskans kontanta avlöning med lika belopp, eller 200 kronor, och hälften av vartdera ålderstillägget. Härtill äro emellertid landstingets utgifter icke begränsade. Enligt förslaget skola nämligen kostnaderna för reservbarnmorskorna samt barnmorskestyrelserna bestridas uteslutande av landstingen. Beträffande kostnaderna för sistnämnda ändamål, vartill jag i det följande återkommer, har jag icke ansett mig böra föreslå någon ändring i förevarande avseende. Däremot synes landstingens föreslagna bidrag till distriktsbarnmorskornas kontanta avlöning kunna något minskas och statens bidrag i motsvarande mån ökas. Detta torde lämpligen kunna ordnas sålunda, att staten bidrager med 200 kronor jämte båda ålderstilläggen, under det landstingets bidrag inskränkas till allenast 200 kronor. Den ekonomiska innebörden härav kommer jag att i annat sammanhang påvisa. Därest stad, som ej deltagar i landsting, ingår i distriktsindelningen, bör staden svara även för den del av avlöningen, som i annat distrikt faller på landstinget.

Statens och landstingens avlöningsbidrag skola givetvis icke utgå till mera än en barnmorska i varje distrikt. Detta bör emellertid icke utgöra hinder för kommun, som ingår i ett eller flera distrikt, att på egen bekostnad anställa särskild barnmorska. Härigenom får dock kommun icke befrias från skyldighet i fråga om bidrag till distriktsbarnmorskans avlöande. Sådan särskilt anställd barnmorska synes böra tillförsäkras samma förmåner, som tillkomma distriktsbarnmorskan. Särskilt måste undvikas att taxan sättes lägre, enär i annat fall olämplig konkurrens kan uppstå.

Med de avlöningsförmåner, som barnmorska enligt ovan angivna grunder skulle tillförsäkras, synas under nu rådande dyrtid några särskilda krigstidstillägg från statens eller landstingets sida icke böra ifrågasättas.

Beträffande villkoren för åtnjutande av de föreslagna löneförmånerna anför medicinalstyrelsen bland annat följande:

Lönevill-
kor.

Medicinal-
styrelsen.

»Distriktsbarnmorska skulle enligt styrelsens förslag bekomma minst 800 kronor jämte naturaförmåner och pensionsavgiften. Hennes kontanta minimiärs-avlönning kan då uppgå till 1,250 kronor, om ålderstilläggen och naturaersättningen medräknas. Landstingsbidraget å 200 kronor bör för barnmorskan hava karaktären av tjänstgöringspenningar. Barnmorskan bör äga rätt till 14 dagars semester utan löneavdrag. Vid tjänstledighet för sjukdom bör hon endast vara skyldig avstå den del av landstingsbidraget å 200 kronor, som faller å tjänstledighetstiden. Tjänstledighet för högst två dagar utan avdrag av löneförmåner kan beviljas barnmorska av kommunalnämndsordföranden i den kommun, där barnmorska har sin station. Vid annan tjänstledighet för enskilda angelägenheters vårdande och i därmed likställda fall bör hon avstå förenämnda landstingsbidrag (tjänstgöringspenningarna), vilka i stället böra uppbäras av vikarien, så framt ej denna på annat sätt avlönas av landstinget. Den ersättning, vikarien skall uppbära utöver tjänstgöringspenningarna, bör utgivas av barnmorskan själv. Vid vakans å barnmorsk tjänst må, när vakanstiden överstiger en månad, den som därefter uppehåller tjänsten kunna tillerkännas samtliga med tjänsten förenade löneförmåner. Yrkande har framställts, att barnmorska skulle äga uppbära sin avlöning oavkortad under den tid, hon bevisar fortbildningskurs. Denna fråga har hittills ordnats huvudsakligen genom landstingens medverkan. De statsbidrag, som kunnat lämnas deltagarinna i sådan kurs, hava varit synnerligen obetydliga. Undervisningen vid kurserna däremot har på statens bekostnad kunnat göras kostnadsfri. Med de föreslagna avlöningsförmånerna för barnmorskor torde svårigheterna för dem att delta i dylik kurs vara väsentligt begränsade, och medicinalstyrelsen anser sig för den skull för närvarande icke böra framställa något förslag i ämnet.»

Departements-
chefen.

Styrelsens förslag om rätt för barnmorskorna till semester samt till bibehållande under sjukdom av viss del av lönen synes väl motiverat. Önskemål i sådan riktning hava även tidigare framkommit, och har särskilt Stockholms läns läkarförening i sitt avgivna yttrande över barnmorskeförbundets framställning av år 1914 framhållit vikten av att barnmorskornas existens tryggades genom bestämmelser om rätt för dem att under sjukdom bibehålla lönen helt eller delvis. Mot styrelsens förslag i fråga om semesterrätt har emellertid erinran framställts av länsstyrelsen i Kronobergs län, som visserligen anser, att barnmorskorna behöva någon tids ledighet, men finner, att, därest deras avlöningsförhållanden ordnades i huvudsaklig överensstämmelse med medicinalstyrelsens förslag, saknaden av rätt till semester ej skulle bliva allt för betungande.

I detta sammanhang kan erinras, att i det av särskilda sakkunniga framlagda förslaget angående distriktssjuksköterskor semestertiden för dessa föreslagits till en månad. Med hänsyn till den väsentliga olikheten i arbetsförhållanden synes dock beträffande barnmorskorna den lagbestämda semestertiden böra begränsas till 14 dagar.

Beträffande rätten till ålderstillägg torde barnmorska, som första gången erhåller förordnande såsom distriktsbarnmorska, böra äga tillgodo-

räkna sig den tid hon omedelbart dessförinnan varit i kommuns tjänst anställd i enlighet med 1908 års lag.

I övrigt har jag intet att i denna del tillägga utöver vad medicinalstyrelsen anført. Att i lag fastställa de närmare villkoren för åt-njutande av löneförmånerna torde icke vara erforderligt, utan synas dessa villkor i samband med ny instruktion för barnmorskorna eller annorledes kunna meddelas av Kungl. Maj:t.

Medicinalstyrelsen framhåller i sitt utlåtande, att barnmorskorna, som för närvarande i regel anställdes utan uppsägningstid av respektive kommunalnämnder, härigenom i förhållande till dessa finge en osäker och oskyddad ställning. Det hade icke saknats exempel på, att barnmorska blivit lidande genom maktmissbruk från nämndens sida. En ändring i sättet för tillsättningen syntes därför nu lämpligen böra äga rum. Barnmorska borde sålunda enligt medicinalstyrelsens mening utses av barnmorskestyrelsen, sedan den eller de kommuner, som tillhörde distriktet, efter vederbörande tjänsteläkares hörande avgivit sitt förord. Barnmorska borde förordnas tillsvidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid. Därigenom skulle erhållas en garanti för trygghet i barnmorskans ställning och för opartiskt bedömande av hennes verksamhet.

**Tillsättning
av distrikts-
barnmor-
skor.**

Medicinal-
styrelsen.

Av Kalmar läns södra landsting samt landstinget i Västerbottens län hava invändningar framställts mot förslaget att fråntaga kommunerna deras nuvarande rätt att själva anställa barnmorska, och har därvid åberopats, att den kommun, vari barnmorskans verksamhet är förlagd, jämväl för framtiden skulle få vidkännas största delen av hennes avlöning samt att tillräcklig garanti förefunnes för ett sakkunnigt bedömande av ärendena genom stadgandet att vederbörande provinsialläkare skall äga närvara och yttra sig vid kommunalnämnds sammanträde. Vägande skäl synas emellertid tala för medicinalstyrelsens förslag. Därest staten åtager sig att med betydande kostnader medverka till barnmorskeväsendets ordnande, torde även från statens sida med fullt fog kunna uppställas fordran på största möjliga garanti för att hithörande frågor erhålla ett sakkunnigt och opartiskt avgörande. För medicinalstyrelsens förslag talar även den omständigheten, att efter skedd reglering av distrikten dessa i ett flertal fall torde komma att bestå av mera än en kommun, därvid med bibehållande av kommunernas beslutanderätt i förevarande avseende konflikter lätt skulle kunna inträffa. Jag har därför ansett mig kunna biträda styrelsens förslag.

Departements-
chefen.

**Reservbarn-
morskor.****Medicinal-
styrelsen.**

Förslaget om lagstadgad semester för distriktsbarnmorska samt om bibehållande av större delen av avlöningen under sjukdom medför ett betydligt ökat behov av vikarierande barnmorskor. För att tillgodose detta behov har medicinalstyrelsen förordat införande av ett nytt slags kommunalt anställda barnmorskor, efter danskt mönster benämnda reservbarnmorskor. Styrelsen anför härom följande:

»Reservbarnmorskor böra till erforderligt antal anställas i varje län av barnmorskestyrelsen för viss tid. Dessas uppgift är att på anmodan av barnmorskestyrelsen eller förste provinsialläkaren ofördröjligen övertaga och under föreskriven tid uppehålla distriktsbarnmorskans tjänst, när sådant på grund av dödsfall eller annan vakans, sjukdom, tjänstledighet, semester eller eljest är nödigt. Reservbarnmorska får icke utan barnmorskestyrelsens medgivande byta boningsort, om hon vill kvarstå som sådan. Till reservbarnmorskor böra lämpligen utväljas i olika delar av länet boende enskilt praktiserande yngre barnmorskor. Verksamhet som reservbarnmorska bör anses såsom särskilt meriterande för sökande till distriktsbarnmorsketjänst. Under sådana förhållanden bör det ej vålla svårighet att få reservbarnmorsketjänsterna besatta med dugliga innehavare.

Reservbarnmorska skall på den plats, dit hon skickas, av distriktsbarnmorska eller, vid vakans, av distriktet tillhandahållas möblerat rum med värme och lyse, men ej kost. De avgifter för biträde vid förlossning eller andra förrättningar, som hon under förordnandet utför, böra tillfalla henne odelade. Hon är emellertid därvid skyldig följa den för distriktsbarnmorska gällande taxan. Nödiga instrument och redskap skall hon själv hålla sig med. Förlossningarna skola införas i distriktsbarnmorskans dagbok. När förordnandet upphör, skall hon ofördröjligen återvända till sitt hem (station).

Reservbarnmorska skall i fast årlig lön åtnjuta 200 kronor samt dessutom vid förordnande å distriktsbarnmorsketjänst erhålla dagavlöning med tre kronor jämte ersättning för resa till och från tjänstgöringsorten. Samtliga dessa avlöningsförmåner böra utgå av landstingsmedel. Reservbarnmorska bör vara skyldig att på samma villkor som distriktsbarnmorska ingå i barnmorskornas pensionsanstalt.»

**Departements-
chefen.**

Mot förslaget i denna del hava erinringar i regel icke framställts. Länsstyrelsen i Kronobergs län, som, enligt vad jag i annat sammanhang omnämnt, avstyrkt förslaget om barnmorskornas semesterrätt, har emellertid i anslutning härtill funnit den ifrågasatta reservbarnmorskeinstitutionen överflödig. Landstinget och länsstyrelsen i Kopparbergs län hava vidare uttalat önskemålet om en fördelning av utgifterna mellan staten och landstingen.

Därest distriktsbarnmorsketjänsterna skola kunna på ett tillfredsställande sätt uppehållas under vakans, semester eller sjukdom, måste tillgången på kompetenta personer, som kunna tillfälligt uppehålla tjänsterna, säkerställas. Detta synes på lämpligaste sätt kunna ske på den av medicinalstyrelsen föreslagna vägen, vilken redan tillämpats i Dan-

mark. Inom varje landstingsområde och stad, som ej deltagar i landsting, bör alltså anställas det antal reservbarnmorskor, som av vederbörande barnmorskestyrelse prövas erforderligt. Enligt medicinalstyrelsens approximativa beräkning skulle sammanlagt behöva anställas 100 reservbarnmorskor, eller i medeltal fyra i varje län.

Enligt medicinalstyrelsens förslag skulle reservbarnmorskan äga åtnjuta minst 200 kronor om året i fast lön samt dessutom vid upprätthållande av tjänst dagavlöning med minst 3 kronor jämte ersättning för resa till och från tjänstgöringsorten. Under förutsättning av tjänstgöring hela året skulle en reservbarnmorska således komma upp i en kontant inkomst av nära 1,300 kronor årligen, oavsett inkomster enligt taxan. Tages vidare hänsyn till att hon under vikariatstjänstgöringen skulle tillhandahållas fri möblerad bostad med värme och lyse, så framgår härav, att hennes inkomster skulle kunna komma att icke obetydligt överstiga den ordinarie barnmorskans. Å andra sidan bör dock framhållas, att hennes tjänstgöring på grund av de täta ombytena av tjänstgöringsort i regel torde komma att bli mera slitande. Dessutom måste reservbarnmorskan själv hålla sig med bostad å sin stationsort, enär hon icke alltid kan påräkna vikariatsförordnanden i en följd. De föreslagna förmånerna synas med hänsyn härtill icke för höga, därest man skall kunna påräkna att få ifrågavarande befattningar besatta.

Den kontanta avlöningen jämte resekostnadsersättningen torde böra bestridas av landsting eller, där reservbarnmorska är anställd i stad, som ej deltagar i landsting, av staden. Någon fördelning av kostnaderna i förevarande hänseende mellan staten och landstingen anser jag icke böra ifrågasättas.

Den reservbarnmorskan under tjänstgöring tillkommande förmånen av fri bostad med värme och lyse torde böra tillhandahållas av distriktsbarnmorskan eller, vid vakans, av den eller de till distriktet hörande kommuner. Alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar torde därjämte böra tillhandahållas genom distriktet.

Beträffande de föreslagna barnmorskestyrelsernas sammansättning och verksamhet anför medicinalstyrelsen:

»Barnmorskestyrelsen bör utgöras av en ordförande och tre ledamöter. Självskriven ledamot och ordförande är förste provinsialläkaren i länet eller hans ställföreträdare. Av de övriga ledamöterna utses för fem år i sänder en av vederbörande länsstyrelse och två av landstinget jämte lika många på samma sätt och för samma tid utsedda suppleanter. Styrelsen väljer inom sig vice ordförande samt inom eller utom sig sekreterare (tillika kassör). Avgår ledamot eller suppleant, innan tiden för hans uppdrag är utlupen, skall meddelande därom av

**Barn-
morske-
styrelser.**

**Medicinal-
styrelsen.**

ordföranden eller vice ordföranden snarast möjligt avgå till länsstyrelsen, respektive landstinget, på det att efterträdare, så fort ske kån, må utses.

Barnmorskestyrelsens verksamhet torde bliva ganska omfattande och mångskiftande. Exempelvis bör det åligga styrelsen att handlägga följande ärenden.

1. Barnmorskestyrelsen skall till medicinalstyrelsen ingiva anmälan om behov av nya barnmorskedistrikt eller annan ändring av distriktsindelningen eller om behövliga nya barnmorskeplatser.

2. När distriktsbarnmorska avlider eller lämnar anställning, till vilken statsbidrag utgår, bör kommunalnämndsordföranden i den kommun, där barnmorskan är bosatt, därom ofördröjligen underrätta barnmorskestyrelsen, som ombesörjer vikarie, ledigförklarar tjänsten och mottager ansökningarna, vilka därefter tillställas först vederbörande tjänsteläkare för yttrande och därefter vederbörande kommun eller kommuner för avgivande av förord. Efter ansökningshandlingarnas återbekommande jämte nämnda yttrande och förord tillsätter barnmorskestyrelsen tjänsten genom förordnande tillsvidare (undantagna från barnmorskestyrelsen äro de tjänster, som av kommun eller enskild person avlönas i enlighet med lagen, men för vilka statsbidrag ej erhållas).

3. Är distriktsbarnmorska av sjukdom förhindrad att sköta sin tjänst, utsänder barnmorskestyrelsen, själv eller genom sin ordförande efter erhållen under rättelse reservbarnmorska såsom vikarie.

4. Kungörandet och tillsättandet av befattning såsom reservbarnmorska.

5. Avgivandet efter kommunalnämnds och tjänsteläkares hörande av vitsord om distriktsbarnmorska, exempelvis för att hon må erhålla ålderstillägg för sökande av ny plats eller dylikt.

6. Barnmorskestyrelsen har att från kommunerna emottaga de av dem beviljade kontanta avlöningsbeloppen och att till barnmorskorna utbetala dessa belopp. Vidare skall styrelsen hos länsstyrelsen rekvirera och till barnmorskorna utbetala dem tillkommande statsbidrag samt hos landstingets kamrerare rekvirera och till barnmorskorna utbetala jämväl landstingsbidraget. Styrelsen har vidare att till landstinget redovisa för såväl de av landstinget beviljade som övriga uppburna löneförmåner och medel till bestridande av utgifterna för länets barnmorskeväsen.

7. Befogenheten att varna och på viss tid eller för alltid avsätta distriktsbarnmorska, som uppför sig ovärdigt. Fel i den egentliga yrkesutövningen hän skjutas till förste provinsialläkaren eller medicinalstyrelsen.

8. Bestämmandet av distriktsbarnmorskas bostadsort (station) inom distriktet, efter vederbörande kommuners hörande. Bestämmandet av reservbarnmorskas bostadsort.

9. Avgörande av klagomål över naturaförmånernas utgörande, i den mån klagomålen ej innefatta besvär över kommunalstämmobeslut.

10. Tillsyn över att mellan distrikten och barnmorskan uppgjorda kontrakt ej innehålla olaga eller eljest olämpliga bestämmelser.

11. Fastställande av barnmorsketaxorna.

12. Avgivande av förslag till medicinalstyrelsen om gränserna för de olika barnmorskedistriktet inom länen.

13. Efter barnmorskans ansökan må barnmorskestyrelsen medgiva henne lagstadgad eller i kontrakt medgiven semester samt förordna vikarie. Beviljandet av tjänstledighet för tid utöver två dagar tillkommer även styrelsen, vilken dock kan å sin ordförande överlåta denna befogenhet.

14. Barnmorskestyrelsen skall årligen till landstinget avlämna berättelse över sin verksamhet under det nästförflutna året samt avgiva förslag angående nästkommande års utgifter för barnmorskeväsendet inom länet.

Barnmorskestyrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller när två styrelseledamöter det begära samt minst en gång årligen. Beslutmässig är styrelsen blott, när den är fulltalig. De valda ledamöterna respektive suppleanterna åtnjuta för varje styrelsesammanträde, i vilket de deltaga, en av landstinget bestämd ersättning. Sekreterarens arvode bestämmes av landstinget efter förslag av barnmorskestyrelsen, vilken utfärdar instruktion för sekreteraren.

För tiden mellan sammanträdena kan barnmorskestyrelsen uppdraga åt sin ordförande att i fråga om ärenden, som kräva skyndsamhet, på eget ansvar vidtaga erforderliga åtgärder, vilka vid följande sammanträde anmälas för styrelsen. Disciplinära åtgärder samt tillsättande eller entledigande av barnmorska må dock icke avgöras av ordföranden ensam.

Barnmorskestyrelsens beslut må kunna överklagas hos medicinalstyrelsen.

Förslaget om barnmorskestyrelser inrättande har icke lämnats utan anmärkningar. Sålunda har Kalmar läns södra landsting, i anslutning till sin i det föregående återgivna mening, att barnmorskornas tillsättande fortfarande borde vara en kommunal angelägenhet, funnit barnmorskestyrelserna obehövlige. Denna uppfattning delas även av länsstyrelsen i Västernorrlands län, som föreslår, att den för barnmorskestyrelserna avsedda verksamheten uppdrages åt vederbörande förste provinsialläkare. I övrigt rikta sig anmärkningarna huvudsakligen mot den föreslagna organisationen, som på många håll ansetts onödigt komplicerad och dyrbar, samt mot den ifrågasatta omfattningen av styrelsens verksamhet.

Yttrauden
över förslaget.

Med genomförandet av den föreslagna omregleringen av barnmorskeväsendet uppkomma givetvis inom de olika länen en mångfald olika frågor av administrativ och ekonomisk natur, vilka kräva ett enhetligt och sakkunnigt avgörande. Någon myndighet eller institution, till vilken handläggningen av dessa frågor lämpligen skulle kunna anförtros, finnes emellertid icke för närvarande. Den föreslagna utvägen att uppdraga denna verksamhet åt vederbörande förste provinsialläkare ensam synes icke vara tillfredsställande, då därigenom skulle tillbakasättas landstingens berättigade intresse av att vara representerade vid avgörandet av hit hörande frågor, särskilt sådana av ekonomisk innebörd, exempelvis beträffande reservbarnmorskornas antal och dylikt. Det synes med hänsyn härtill, såsom jag redan i det föregående antytt, nödvändigt att för ändamålet skapa en särskild organisation, som enligt medicinalstyrelsens förslag lämpligen bör benämnas barnmorskestyrelse. Sådan styrelse skulle inrättas inom varje landstingsområde samt i stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting. Kostnaderna för denna orga-

Departements-
chefen.

nisation torde böra bestridas av vederbörande landsting eller stad. Mot-svarighet härtill finnes redan inom distriktsveterinärväsendet. I Örebro län finnes därjämte en styrelse, gemensam för samtliga extra provinsial-läkardistrikt inom länet.

Beträffande barnmorskestyrelsernas sammansättning har jag icke funnit anledning frångå medicinalstyrelsens förslag, dock att viss modi-fikation härutinnan erfordras vidkommande städer, som ej deltaga i landsting. De närmare reglerna för nämnda styrelser verksamhet synas icke böra fastslås genom allmän lag. I detta hänseende torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat sitt beslut i huvud-frågan, meddela föreskrifter, därvid de av myndigheterna härutinnan gjorda erinringarna böra vidare övervägas. I detta sammanhang kan nämnas, att förslaget om statsbidrag för anställning av distriktssköterskor förut-sätter inrättandet av sjukvårdsstyrelser i sådana landstingsområden, varest distriktsvården organiseras och i övrigt bekostas av landsting. Det synes icke uteslutet, att dessa båda styrelser skulle kunna organiseras gemensamt, vilket säkerligen ur flera synpunkter skulle vara till gagn.

**Övergångs-
bestäm-
melser.**

**Medicinal-
styrelsen.**

Medicinalstyrelsen anför beträffande övergången till den nya ord-ningen följande:

Den här föreslagna organisationen för barnmorskeväsendet i Sverige kan icke omedelbart genomföras i sin helhet. Med hänsyn till nuvarande antal kommunalt anställda barnmorskor och den ytterst ojämna fördelningen av deras arbetsprestationer, varom i det föregående utförligt talats, måste man räkna med en tämligen lång övergångstid. Man kan ej utgå från, att de nu i småkommuner med obetydligt antal förlossningar anställda barnmorskorna skola utan vidare avskedas, utan man måste avvakta den tid, då dessa barnmorskors tjänster bliva lediga. Har sålunda dylik barnmorska genom flyttning, dödsfall eller pensionering avgått från sin plats, bör denna plats icke tillsättas, utan antingen uppe-hållas genom vikarie eller ock skötas av de övriga till det nya distriktet hörande barnmorskorna, tills allenast en ordinarie barnmorska återstår inom distriktet. Denna bör då förflyttas till det för hela distriktet lämpligaste stället, där sedan distriktsbarnmorskan skulle hava sin station. När även denna sista tjänst blivit vakant eller tidigare, därest såväl barnmorskan som den kommun, där hon är anställd, sådant medgiver, besättes den nya distriktsbarnmorsketjänsten med innehavare. Under övergångstiden böra de av stat och landsting för distriktet beviljade avlöningsbidragen å tillhoppa 400 kronor utgå till distriktets barnmorskor samfällt och på dem fördelas efter deras arbetsmängd (d. v. s. antalet förlossningar). Denna fördelning bör verkställas av barnmorskestyrelsen.

Kan den nya distriktsindelningens genomförande påskyndas, genom att en eller flera kommuner begagna sig av rätten att själv fullt avlöna barnmorska jämte det skyldigheterna gent emot en distriktsbarnmorska fullgöras, bör sådan anordning icke möta hinder. För organisationens enhetlighet är dock icke önsk-värt, att nämnda rätt kommer att tagas i anspråk i någon större omfattning.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke funnit anledning till annan erinran än att, för att erforderliga förberedelser med distriktsindelningen m. m. må kunna vidtagas till lagens ikraftträdande den 1 januari 1920, det lärer böra stadgas, att barnmorskestyrelserna skola vara utsedda före utgången av september månad 1919. Det skulle sålunda ankomma på 1919 års landsting att utse de ledamöter i styrelserna, som skola väljas av landstingen.

Departements-
chefen.

I sitt utlåtande har medicinalstyrelsen slutligen även behandlat frågan om förbättrad barnmorskeutbildning. Styrelsen anför härom bland annat följande:

Förbättrad
barnmorske-
utbildning.

I sina yttranden hava åtskilliga hörda myndigheter och tjänsteläkare framhållit vikten och betydelsen av förbättrad utbildning åt barnmorskeakåren och i samband därmed högre fordringar för inträde i barnmorskeläroanstalterna. Barnmorskorna hava själva länge kämpat för samma mål. Redan vid det tredje allmänna barnmorskemötet i Örebro år 1893 framställdes som önskemål, att för inträde vid barnmorskeläroanstalt borde fordras samma kunskaper som för inträde vid folkskollärarinneseminarium, samt att utbildningstiden borde förlängas till två år. Samma yrkande gjordes gällande även vid de flesta följande möten, senast vid det år 1916 hållna tionde allmänna barnmorskemötet i Stockholm.

Barnmorskornas strävan i berörda avseende har under de sista åren livligt understötts av läkarna. Även vid allmänna svenska läkarmötet i Hälsingborg år 1914 var frågan på tal. Härvid framhölls särskilt från pediatrikt håll vikten av förbättrad utbildning i spädbarnsvård för barnmorskorna, något som även förste provinsialläkaren i Norrbottens län i sitt yttrande påpekat. I denna särskilda fråga har till medicinalstyrelsen ingått jämväl en skrivelse från svenska läkarsällskapets sektion för pediatrik med anhållan om styrelsens medverkan till åstadkommande av dylik undervisning vid barnmorskeläroanstalterna, i anslutning var till lärotiden där skulle förlängas.

En utredning av hithörande frågor beträffande barnmorskeundervisningen, inträdesfordringarna och lärotidens längd synes även medicinalstyrelsen synnerligen önskvärd, men behöver enligt styrelsens mening ej sammanbindas med frågan om en förbättring av barnmorskornas lönevillkor. Tvärtom synes det medicinalstyrelsen som om bättre avlöningsförhållanden vore en nödvändig förutsättning för en ökning av studietiden eller höjning av inträdesfordringarna. Styrelsen har för den skull ansett sig kunna lämna dessa frågor tillsvidare åt sidan, men har för avsikt att, så snart lönefrågan blivit slutligen avgjord, taga nämnda frågor under förnyad omprövning.

De framkomna önskemålen om förbättrad utbildning för barnmorskorna synas beaktansvärda. Såsom medicinalstyrelsen framhåller, torde emellertid denna fråga icke behöva sammanbindas med den nu ifrågasatta löneförbättringen.

Departements-
chefen.

Förslagets
ekonomiska
innehörd.

För de *kommuner* inom landet, vilka för närvarande avlöna barnmorska, skulle den föreslagna organisationen i allmänhet förorsaka dels en ökad kostnad för den kontanta lönen med 200 kronor, dels ock en mindre ökning i kostnaden för naturaförmånerna. En eller annan större kommun, som fördelas på två eller flera distrikt, kan möjligen komma att träffas något hårdare. Å andra sidan uppkommer för de små kommuner, som förut haft egen barnmorska men enligt förslaget ingå i ett av flera kommuner bestående distrikt, en avsevärd lindring.

Vad beträffar kostnaden för *landstingen* och *städer*, som *ej ingå i landsting*, är denna beroende på antalet barnmorskedistrikt enligt den nya organisationen. Med ledning av den genom förste provinsialläkarna verkställda utredningen har medicinalstyrelsen utgått ifrån, att antalet barnmorskedistrikt skulle komma att hålla sig omkring 2,000. Enligt av medicinalstyrelsen verkställda beräkningar skulle man vidare kunna antaga, att 100 reservbarnmorskor anställas, det vill säga i medeltal omkring fyra i varje län (ungefär en på vart tjugonde barnmorskedistrikt), att reservbarnmorska tjänstgör såsom vikarie tolv månader årligen samt att reservbarnmorskornas reseersättningar, arvoden åt sekreterarna i barnmorskestyrelserna, arvoden och reseersättningar åt ledamöterna i dessa styrelser, expenser och extra utgifter för barnmorskeväsendet draga en årlig kostnad av 122,000 kronor¹⁾. Enligt dessa beräkningar skulle landstingens och städernas årliga kostnader för barnmorskeväsendet bli i runt tal sammanlagt 650,000 kronor enligt följande tablå:

Avlöningsbidrag till 2,000 distriktsbarnmorskor à 200 kronor	400,000 kronor
Arvode till 100 reservbarnmorskor à 200 kronor	20,000 »
Vikariatsarvoden à 3 kronor om dagen, tolv månader för 100 reservbarnmorskor	108,000 »
Reseersättningar, extra utgifter m. m.	122,000 »
<hr/>	
Summa 650,000 kronor.	

Statens kostnader på grund av den nya organisationen skulle — frånsett bidrag till pensioneringen — enligt approximativa beräkningar uppgå till 700,000 kronor enligt följande tablå:

¹⁾ Av dessa 122,000 kronor komma ungefär 15,000 kronor i reservbarnmorskornas reseersättningar, 60,000 kronor i arvoden (1,000—3,000 kronor) till sekreterarna i barnmorskestyrelserna, 30,000 kronor i arvoden (100—300 kronor) och reseersättningar åt ledamöterna i dessa styrelser samt 17,000 kronor i expenser och extra utgifter för barnmorskeväsendet.

Avlöningsbidrag till 2,000 distriktsbarnmorskor à 200 kronor	400,000 kronor
Ålderstillägg (200 kronor) åt 1,500 distriktsbarnmorskor ¹⁾	300,000 »
<hr/>	
Summa 700,000 kronor.	

Statens förutvarande ordinarie kostnader för barnmorskeväsendet skulle däremot — fränsett i detta sammanhang kostnaderna för pensioneringen — icke komma att beröras av förslaget.

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med de av honom förordade grunderna inom civildepartementet utarbetat förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., och hemställde departementschefen, med förklaring att han i annat sammanhang ärnade anmäla frågan om anslag för bestridande av de på staten ankommande kostnaderna för den ifrågasatta löneregleringens genomförande, att berörda lagförslag, som borde tillkomma i den för kommunallag stadgade ordning, måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

¹⁾ Enligt riks-försäkringsanstaltens berättelse om barnmorskornas pensionsanstalt för år 1915 är åldern för de i anstalten nyinträdande barnmorskorna i regel 24—30 år. Efter tio år äro dessa berättigade till två ålderstillägg, alltså vid en ålder av 34—40 år. Av de i anstalten vid 1915 års slut intagna 1,848 barnmorskorna voro 520 under 34 år och 907 under 40 år. Medicinalstyrelsen har utgått från, att fem åttendedelar av alla kommunalt anställda barnmorskor komma att bliva berättigade till två ålderstillägg och en åttendedel till ett ålderstillägg. Till förhindrande av för låga beräkningar hava i kostnadstablan samtliga sex åttendedelarna upptagits berättigade till två ålderstillägg.

